

Sreda, 14. mart, 2007. godine

Završna reč Tužilaštva

Optuženi su pristupili Sudu

Otvorena sednica

Početak 14.17 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite sedite.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Dobar dan dame i gospodo. Pretresno veće danas zaseda kako bi saslušalo završne reči u *Predmetu Tužilac protiv Mileta Mrkšića, Miroslava Radića i Veselina Šljivančanina*. Na početku želim da obavestim strane da je sudija Parker odsutan iz ličnih razloga hitne prirode. U skladu sa Pravilom 15bis Pravidnika o postupku i dokazima (Rules of Procedure and Evidence), Pretresno veće je odlučilo da sasluša završne reči u odustvu sudije Parkera. Danas ćemo prvo saslušati završnu reč Tužilaštva (Office of the Prosecutor), a sutra i u petak saslušaćemo Odbranu. Pretresno veće je pažljivo pregledalo završne podneske koji će nam biti od velike pomoći. Pre nego što damo reč Tužilaštvu, Pretresno veće želi da skrene pažnju stranama na jedno pitanje koje po našem mišljenju nije dovoljno razrađeno u završnim podnescima. Radi se o jednom pravnom pitanju u vezi sa optužbama za zločine protiv čovečnosti. Da bi se utvrdilo postojanje zločina protiv čovečnosti, treba pokazati da su napadi ili dela za koja se terete deo rasprostranjenog ili sistematskog napada uperenog protiv civilnog stanovništva. To je krovni uslov za zločine protiv čovečnosti. Sudska praksa vrlo je jasna da prisustvo necivila u datoj populaciji ne može tu populaciju da liši karakteristike civilnog stanovništva. Međutim, ono o čemu se još može raspravljati je sledeće: Da li je pitanje jesu li žrtve zločina protiv čovečnosti bili civili ili ne relevantno za primenljivost člana 5 (Article 5). Drugim rečima, da li je opšti uslov civilnog statusa ciljanog stanovništva, koji se zahteva kao krovni uslov, identičan uslovu civilnog statusa žrtava osnovnog zločina. Pretresno veće bi želelo da o tome čuje mišljenja strana. Strane mogu odmah da odgovore na to pitanje ili, ukoliko im to više odgovara, da iznesu kratke usmene argumente u vezi sa tim pitanjem u petak, kada gospodin Lukić završi svoje izlaganje u ime gospodina Šljivančanina. U redu. A sada ima reč gospodin Moore.

ZAVRŠNA REČ TUŽILAŠTVA: TUŽILAC MOORE

TUŽILAC MOORE: Hvala vam, časni Sude. Drago mi je što vidim da su svi još ovde. Izgleda da je proteklo mnogo vremena od kako sam ja poslednji put stajao na ovom mestu. Dopustite mi na početku par preliminarnih pitanja koja su po mom mišljenju važna. Prvo, očigledno postoji jedan problem. A to je da se od

ovog Suda očigledno traži da presudi o jednom nizu činjenica i ponašanja 16 godina posle događaja. Opasnost koja iz toga proističe je da mi često nesvesno primenjujemo današnje standarde i ne uzimamo u obzir intenzitet osećaja do kojih je ovde očigledno došlo u jednom internom sukobu, a ja bih to nazvao okolnostima koje nalikuju građanskom ratu, gde nažalost neizbežno dolazi do brutalnosti. Po našem mišljenju, važno je imati na umu i vreme kada je upravo prestao da postoji sovjetski blok, a mi ovde imamo pred sobom snage koje su bile učene da rat treba voditi bezobzirno. U podršku toj tvrdnji, dopustite da pred Pretresno veće i moje uvažene kolege iznesem nekoliko manjih dokaza, kako bih vam predstavio kontekst ovog predmeta u celini. Prvo će, nadam se, biti na redu jedan video snimak, helikopterski snimak Vukovara snimljen nekoliko godina nakon događaja. Molio bih da se to pusti.

(Video snimak)

Mi tvrdimo da ovaj dokaz očigledno pokazuje razmere razaranja i uništavanja ovog grada i njegovog civilnog stanovništva. Dovoljno je samo da se pogleda broj razorenih kuća, ukupne razmere i rasprostranjenost razaranja. Kao što sam rekao, ovo je snimljeno najmanje dve godine posle kraja sukoba 1991. godine.

(Kraj video snimka)

Na ovom video snimku videli smo doslovno pun krug oko Vukovara. Mi tvrdimo da to pokazuje ono što JNA smatra proporcionalnim, kada je reč o razaranju. Mi tvrdimo da to nikako nije proporcionalno. Vukovar je kao što smo izneli u dokazima bio Staljingad Hrvatske, a to je i bila namera. Dozvolite mi takođe da pročitam jedan kratak dokazni predmet, broj 305. To je Deklaracija iz Bapske i ja...

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Izvinite gospodine Moore, koji je dokazni broj video snimka, niste nam to rekli?

TUŽILAC MOORE: Broj je 317. Hvala vam puno. Dakle, Deklaracija iz Bapske. Možda se Pretresno veće seća da je Bapska malo selo u Hrvatskoj, istočnoj Hrvatskoj, i da je izneta tvrdnja da su ljudi tamo imali razno oružje. U paragrafu proces ovog dokumenta stoji da je JNA dala sledeći ultimatum: "Do 16.00 sakupiti svo oružje u selu i doneti ga do pijace, gde će čekati organ JNA". A ovo ilustruje po našem mišljenju taj isti odnos: "Ukoliko se to ne učini, vaše selo će prestati da postoji na geografskoj karti". Ja ponovo kažem da kad govorimo o ovom dokumentu, kad govorimo o video snimku koji smo upravo videli, da sve to ukazuje na način ponašanja JNA u Vukovaru i okolnim oblastima i selima, i da je sasvim očigledno namera tog ponašanja bila da se uništi sve što im padne u ruke. Dozvolite mi takođe da kažem nešto o tome kako su se ponašali i kakav su stav imali i ovi optuženi. Tu mislim prvenstveno na Šljivančanina i Mrkšića. Dozvolite mi da vam ponovo pokažem jedan video snimak sa gospodinom Šljivančaninom koji nam ne pokazuje čoveka koji ovde sedi danas. On je danas 17 godina stariji

kao i svi mi ovde, nešto stariji, nešto više sed, ali na ovom snimku mi vidimo jednog arogantnog čoveka, jednog netolerantnog čoveka, čoveka sa misijom, glasnog čoveka koji je, ja ovde sada tvrdim, pokazivao mržnju prema ljudima koji su mu pružali otpor.

Možete li da pustite snimak, molim vas.

(Video snimak)

Zvuk nam ne treba. Ono što ja želim da naglasim ovde je da pogledate govor tela. Ovo nije tolerantan čovek. Ovo nije čovek koji pokušava da postigne kompromis. Ovo je jedan arogantan čovek. Čovek koji drži lekcije ljudima koji su tamo došli da pomognu, a njegovi pokreti i gestovi očigledno ukazuju na takav njegov stav. Čuli smo za to reč "paun". Možda je to prikladno, ali nije na meni kao tužiocu da to kažem. Kao što Sud svakako dobro zna, suština ovog video snimka je da u pozadini vozila odlaze preko mosta. Ovo je dokazni predmet 318. Sud je to već mnogo puta video.

(Kraj video snimka)

A sada mi dozvolite da na kratko vidimo dokazni predmet 138. Pretresno veće će se setiti reči gospodina Šljivančanina da su se on i gospodin Borsinger dobro slagali. Ako može da se prikaže?

(Video snimak)

(Kraj video snimka)

Ovo nije izged čoveka koji je spreman na kompromis. To je gospodin koji Borsingera tretira sa potpunim prezirom i zato sve što je gospodin Šljivančanin rekao kada je svedočio je netačno i lažno. I mi tvrdimo da ako pogledate njegovo ponašanje iz tog vremenskog perioda, da ćete uvideti da je ona reč koju sam spomenuo u opisu toga, sasvim prikladna. I dva poslednja dokaza kojima želim da se poslužim kako bih stvorio kontekst ovog predmeta su dokumenti 312. Ako se Pretresno veće seća, to je gospodin Petr Kypr. Dokument je nastao 8. novembra 1991. godine. To je kompilacija dokumenata ili izveštaja Evropske posmatračke misije (European Community Monitoring Mission) u kojima se oni geografski bave celinom. To naravno dolazi pre Vukovara, i u tom smislu ne može se primeniti. Međutim, po našem mišljenju, Sud ima pravo da pogleda svedočenja drugih svedoka i da vidi da li oni smatraju da su dokumenti pouzdani - da je ta kompilacija pouzdana, Sud onda može da pogleda sadržaj te kompilacije i da dođe do odgovarajućih zaključaka. U 6. paragrafu na 2. strani nalazimo sledeće: "JNA je sistematski poricala bilo kakvu krivicu govoreći o naoružavanju stanovništva i provokativnom ponašanju sa njihove strane. Pretpostavka da je stanovništvo bilo naoružano je uglavnom tačna. Međutim, izgleda da poštovanje ultimatumata nije promenilo ono što se posle toga dogodilo. I zatim: "Napadi tenkovima, artiljerijom i naoružanom pešadijom na nenaoružana ili malo

naoružana sela treba sami po sebi da se smatraju kršenjem opšteprihvaćenih humanitarnih principa proporcionalnosti i supsidijarnosti". I, po našem mišljenju sledeća rečenica je vrlo važna za ovaj predmet: "Sledeća stvar koju JNA kaže u svoju odbranu je da oni ne mogu da se smatraju odgovornim za ponašanje četnika. Međutim, posmatrački tim je uveren da JNA vrlo tesno saraduje sa tim rezervistima, i smatra da rukovodstvo JNA treba direktno ili indirektno smatrati odgovornim za njihova dela". Ja tvrdim da se ovde radi o vremenu od nedelju dana pre predaje Vukovara i ako to pogledate u kombinaciji sa drugim stvarima, videće da to pokazuje kao što sam rekao, vrlo jasan stav JNA prema ljudima koje su oni smatrali teroristima i kriminalcima. I najzad i ovo. Molim Pretresno veće da ima na umu svedočenje ambasadora Okuna. On je svedočio o više tema. Naš završni podnesak koji je nadam se dovoljno iscrpan i dobro obeležen govori o najvećem delu njegovog iskaza. Ali ako pogledate Okuna, možete da se zapitate kakav je on čovek bio? Da li je to bio čovek koji je imao sposobnost prosuđivanja? Da li je to bio čovek koji je mogao da proceni pojedince, da li je to čovek koji je mogao da proceni situacije. Njemu je postavljeno pitanje šta je mislio o Mrkšiću kada se sa njim sreo. Evo šta je on rekao u svedočenju. U transkriptu je to na strani 1.766. On je Mrkšića opisao kao vojnički korektnog, ali tvrdog. "Pitanje: Kako ste došli do zaključka da je on tvrd, šta ste mislili time da kažete? Odgovor: "Tvrd" je pristojan način da kažem brutalan, a došao sam do tog zaključka posmatrajući njegovo ponašanje: na brifingu, po načinu na koji je hodao, načinu na koji se veoma borbeno ponašao, ne prema nama. Njegovo vojničko držanje kao što sam rekao bilo je sasvim korektno, ali bilo je isto tako sasvim jasno da je to jedan grub čovek. Jer, potrebno je biti okoreo da bi se izvršili oni zločini koji su učinjeni na "Ovčari"." U završnom podnesku gospodina Lukića, u paragrafu 334, on kaže sledeće: "Postojao je jasan plan da osobe koje su predstavljale potencijalnu opasnost za sigurnost sprovođenja evakuacije ranjenih i bolesnih za koje je postojala razumna sumnja da su sudelovale u oružanim akcijama, da takve osobe treba izdvojiti i preko kasarne u Vukovaru te osobe transportovati za Sremsku Mitrovicu." Mi se slažemo sa gospodinom Lukićem. Plan je postojao, ali to nije plan koji on navodi. Plan se sastojao u tome da se identifikuju, izoluju, stave pod kontrolu i tajno uklone, ali ne iz bezbednosnih razloga, nego zato jer su ti ljudi označeni kao kriminalci i teroristi. Mi tvrdimo da je namera bila da se sa njima drugačije postupi. Ja mislim da se Pretresno veće seća izraza kao što su "progutaće ih mrak" ili "neće ti ovo trebati", kada je reč o Došenu i njegovim ličnim stvarima. Mi kažemo da to indicira sasvim jasnu nameru onoga što su JNA i njoj potčinjenje jedinice želele da postignu. Postojala je očigledno namera da se progoni ta grupa Hrvata i nesrba, i mi tvrdimo da to može jasno da se vidi iz dokaza. To se može videti iz izgovorenih reči, ali to se može videti i iz laži koje su izrečene. Mi tvrdimo da je bilo laži u ovom predmetu koje su izrekli ovi optuženi i svedoci koji su došli da svedoče za njih, naizgled istinito. To možemo da prosudimo na osnovu učinjenih dela, a možemo isto tako da pogledamo i u nedostatak popisa, što je sasvim suprotno vojnoj doktrini onako kako je definisana. I konačno, u usmeravanje pažnje na konkretne pojedince. Po mom mišljenju tu se postavlja pitanje, ukoliko je zaista postojala zabrinutost za bezbednost evakuacije, to može da znači jednu od dve stvari. Prvo, ta navodna

zabrinutost za bezbednost konvoja nije mogla da se postigne pretnjom nasiljem koja je došla od strane lokalne vukovarske Teritorijalne odbrane. Pretresno veće se možda toga seća. Ili drugo, da su to bili očajnici koji su nameravali da pobegnu, a treba imati na umu da su to teroristi i kriminalci. Ali mi tvrdimo, ako je zaista postojalo takvo objašnjenje i stvarni strah, zašto biste onda na autobuse stavili samo po dva naoružana stražara? Mi tvrdimo da je to bio prvi deo plana, da se radilo o nameri da se ti ljudi prevare inevedu na pomisao da im se ništa neće dogoditi. Drugi deo plana, jer pazite, mi kažemo da je postojao plan su dokazi koji se često zaboravljaju, a to je svedočenje čoveka koji je kopao grobove. Dopustite mi da podsetim Pretresno veće na taj iskaz. To je P-017. On je rekao da su vojnici JNA bili u "Žutoj kući" od septembra. Prema tome, mi tvrdimo da je postojala jasna kontrola JNA nad tim područjem. To je sasvim očigledno bilo u zoni odgovornosti Operativne grupe Jug. P-017 dobio je zadatak da iskopa jednu rupu negde otprilike u 14.30 ili 15.00 časova, jer tada je on završavao sa poslom. Ovde je naravno vrlo teško utvrditi tačno vreme iz očiglednih razloga. Ponekad je korisno znati da li je bio mrak, noć ili dan. On u svedočenju kaže da je tamo video četiri ili pet autobusa koji su stajali tamo, pa se onda postavlja pitanje, šta je sa Vukašinićevim iskazom, a to je glavni svedok Odbrane. Jer Vukašinić je rekao da su došli u 15.00 časova sa tri autobusa. A to nije slučaj sa svedočenjem čoveka koji je kopao grobove i koji je rekao da je video četiri ili pet autobusa tamo. On je rekao da su ljudi tek počinjali da izlaze iz autobusa. Isto tako je rekao da osoba koja je od njega tražila da krene da kopa jamu je bila iz JNA. Nije mogao da odredi da li je ta osoba bila oficir ili ne, ali je rekao sledeće: da je bio uredan, sveže obrijan, kratko podšišan i da je imao oficirski kaiš i pištolj. Sud je već čuo o načinu na koji su bili obučeni pripadnici Teritorijalne odbrane, a na koji Gardijske brigade, elitne jedinice JNA. Ja tvrdim sledeće: Određivanje vremena zvuči prilično tačno, kao i da je bilo četiri ili pet autobusa, jer se to poklapa sa onim što su tvrdili svedoci koji su bili očevici zločina; da je video kako ljudi počinju da izlaze iz prvog autobusa, i da je od njega tražio oficir u uniformi JNA da krene da kopa grobove, a ne neki teritorijalac. Prema tome, šta možemo da zaključimo iz toga da je on počeo da kopa grob? Ja bih rekao da je odgovor savršeno jasan, a to je da je postojala namera da se ubije, koje je stvorena i formulisana najkasnije u 14.30 časova tog popodneva. Zašto bi inače želeli da se kopa ova rupa? Molim vas da se setite onoga što je bilo rečeno na svedočenju, a to je da je ovaj oficir JNA njemu rekao: "Dovoljno je, hajmo da se odvezemo nazad." jer ova jama koja je bila iskopana je bila veličine otprilike 10 sa 3 metra, a to su dimenzije koje su u dokazima. Drugo, postojala je indikacija da je on trebalo da se vrati sledećeg dana i da zakopa tu jamu. I ja sad ponovo tvrdim, ukoliko se prihvati to svedočenje, onda to jasno govori o nameri koja je postojala u to vreme. Na povratku kući je on uzeo ključ. Kada se vratio, video je da vozilo nije bilo pomerano. Pitanje koje se nameće i za koje se nadamo da će ga Pretresno veće razmotriti jeste: Ko je zatrpao ovu jamu? Jer mi smo čuli svedočenja, mislim od dve osobe, da je u to vreme JNA imala tu tešku mašineriju, a mi tvrdimo da su po planu oni nju iskoristili da bi zatrpali tu jamu. Isto tako je ovaj svedok rekao da je bilo puno vojnika i da se on vratio svojoj kući koja je bila u blizini između 15.45 i 15.50 časova. Moguće da je važno za razmatranje po članu 7.3, da su, iako ovo

nije bila suština Predmeta Tužilaštva, već sledećeg dana počele da kruže glasine da su ljudi iz autobusa pobijeni. Prema tome, po našem mišljenju je svedočenje ovog svedoka savršeno jasno u tome da je postojala namera da se ubije. Tamo se nalazilo četiri ili pet autobusa, vreme je bilo između 14.30 i 15.00 časova. Dimenzije i veličina ove jame su takođe važne, zato što će Pretresno veće imati svakako na umu ono upozorenje od 19. novembra koje se nalazilo u ratnom dnevniku 80. motorizovane brigade o tome da će doći 200 ljudi iz bolnice. Zato treba da postavimo sledeće pitanje: Koliko je ljudi zapravo izvađeno iz ove jame? U stvari, 198, to je odgovor. Je li to samo slučajnost? Da li je samo slučajnost da ih je 200 bilo pomenuto prethodne noći, 200 iz bolnice, 200 iz iste te grupe koju su ubili. Zar to možda ne govori dovoljno jasno o tome da je postojala namera da se ubije, a koja je formulisana čak i ranije od onoga što sam jutros rekao? Pored toga, to isto tako sugerise da se ovaj kopač grobova nalazio pod kontrolom vojnika JNA; jama je zatrpana, to je takođe bilo pod kontrolom vojnika, i onda su sledećeg dana, kao što sam rekao, krenule da kruže glasine. Prema tome, po našem mišljenju postojao je plan da se izdvoje, okupe ljudi koje su nazivali kriminalcima i teroristima. Odbrana naravno tvrdi suprotno, ali mi kažemo da ja plan bio jedan i istovetan, a ja se nadam da će analizirajući dokaze, Pretresno veće doći do istog zaključka da je to upravo bio taj plan.

Mogu li sada da se pozabavim sa drugim pitanjem. Odbrana je tvrdila ne samo u unakrsnom ispitivanju već u svojim podnescima da su zapravo postojali pojedinci koji su se samo pretvarali da su ranjeni ili koji su oblačili bele mantile. To se definitivno i desilo, ali svakako da treba krenuti od sledećeg: Zašto su se ljudi ponašali na takav način?

Po našem mišljenju, ako analizirate dokaze oni jasno pokazuju da su ti ljudi u bolnici znali i očekivali kakva će ih sudbina najverovatnije zadesiti. Prema tome, ko ih može kriviti za to što su se pravili da su ranjeni i oblačili bele mantile. Zar nije njihova procena zapravo bila ispravna? Zar nisu bili Teritorijalna odbrana i JNA ti koji su bili pobednici i zar nisu ovi ljudi ispravno zaključili da će ih pobiti? I zar ne može na osnovu ovoga da se izvuče jedan ispravan zaključak? Prvo, to je pre svega bilo zasnovano na tome da su Teritorijalna odbrana i JNA imali kontrolu nad bolnicom i onima koji su se nalazili u bolnici. Drugo, može se razumno zaključiti da je JNA ili omogućila ili učestvovala ili uradila i jedno i drugo kada je reč o progonu ovih ljudi. Treći zaključak koji je izuzetno važan po našem mišljenju, jeste da prisustvo posmatrača neće biti dovoljno da se spreči vršenje zločina nad njima. I to je bilo tačno verovanje. Znalo se da to neće biti pojedinačna ubistva već će biti ubijeni svi oni za koje se smatralo da su učestvovali u suprotstavljanju JNA. I konačno, to što su oblačili bele mantile zapravo nije bila nikakva zaštita, zato jer su ubijeni mnogi koji su bili u civilnoj odeći i mnogi od onih koji su na sebi imali tragove nekog lečenja ili medicinske intervencije, ali su bez obzira na to bili ubijeni te noći. Jedna od stvari sa kojima se moje uvažene kolege bave, naročito gospodin Lukić, tiče se identifikacije. Ja sam imao veliko zadovoljstvo da pročitam Presudu iz *Predmeta Limaj* i sad ću se osvnuti na jednu ili dve tačke iz te Presude. Tu se jasno spominje *Predmet Turnbull* sa kojim su upoznate moje uvažene kolege, i isto tako i *Predmet Kupreškić*. Sasvim je ispravno da Pretresno veće dođe do zaključka da ovde

postoji određena poteškoća. Ja se sa tim apsolutno slažem. I lično sam potpuno upoznat sa sadržajem *Predmeta Turnbull*. Tačno je da Pretresno veće mora biti izuzetno oprezno, ali zar nije isto tako ispravno reći da kada dokazi protiv optuženog zavise u potpunosti ili u značajnoj meri od identifikacije, ispravne identifikacije onda sudije moraju vrlo pažljivo da razmotre okolnosti i ja molim ovo Pretresno veće da upravo to uradi. Da razmotri okolnosti, da razmotri svedočenja svedoka koji su se nalazili u bolnici i na drugim lokacijama. Koliko dugo su ti svedoci viđali optuženog, sa koje udaljenosti, kakvo je bilo svetlo, jesu li imali jasan pregled? Koliko često su viđali optuženog pre toga, jesu li ga viđali? Je li postojao neki konkretan razlog da oni zapamte optuženog? Koliko je vremena proteklo od trenutka kada su ga videli do trenutka kada su ga identifikovali, jer u ovom slučaju imamo i identifikaciju i prepoznavanje. I ja jednako tvrdim da je prepoznavanje pouzdanije od identifikacije nepoznatog. I molim Pretresno veće da ima na umu da je Karanfilov prepoznat od strane Vezmarovića, a do toga ću doći nešto kasnije. Takođe tvrdim da je život pojedinca nešto u šta možete da pogledate. Ukoliko Pretresno veće dođe do zaključka da je optuženi ili neko drugi lagao o ovoj temi, i ukoliko Pretresno veće zaključi da je taj svedok lagao, ne iz nekog drugog razloga već shvatajući svoju krivicu, onda Pretresno veće ima apsolutno pravo da to uzme u obzir kao potkrepljujuću činjenicu koja ide u prilog ispravnoj identifikaciji, a to se odnosi i na sve druge dokaze.

Kada je reč o gospodinu Šljivančaninu, po mom mišljenju postoje dva važna elementa. Prvi je fizičke prirode. Gospodin Šljivančanin je opisan od strane jednog od svedoka Odbrane kao neko ko je toliko visok, toliko hrabar i toliko zgodan. Nije na meni da izvlačim neke zaključke na osnovu ovoga, ali je jasno da se radi o markantnom čoveku, koji je visok otprilike 192 centimetra, negde tu, imao je vrlo upečatljive brkove. Molim vas da uzmete u obzir to što je bilo ovde i nekih sugestija da je to zapravo bio gospodin Vukašinović koga su oni videli. Gospodin Vukašinović je rekao da kad je bio u Vukovaru u relevantno vreme, on nije imao brkove. Gospodin Šljivančanin ima isto tako upečatljiv glas, i po našem mišljenju njegov fizički izgled je sam po sebi takav da je on vrlo uočljiv, upečatljiv i markantan čovek koji se lako da uočiti u masi. Ja ne moram to da ponavljam. Može se reći da ukoliko je neko tako upečatljivog izgleda da ljudi ponekad donose pogrešne zaključke. To možda jeste tako, ali kada se uzme u obzir ceo dokazni materijal, ja bih rekao da to ovde nije slučaj. Isto tako, hajde sada da analiziramo njegovo ponašanje. Kao što sam već rekao, to je čovek koji glasno govori, koji je arogantan, gleda sa visine, koji ne beži od pažnje, već naprotiv, privlači je. Prema tome, ukoliko postoje dve reči sa kojima se može opisati gospodin Šljivančanin, onda bi to bilo sledeće "Ja sam. Ja sam komandant, ja sam glavni". Gospodin Šljivančanin je čovek koji je voleo publicitet, on ga nije izbegavao. I govorio je na takav način sa ljudima da je to postajalo još očiglednije. Mi se slažemo da je bilo prepoznavanja i sa televizije i iz drugih izvora, ali isto tako smo imali i sa druge svedoke koji su ga prepoznali. Mi molimo da Pretresno veće ima na umu sledeće. Da li su ti svedoci imali razloga da obraćaju pažnju na njega i da li su oni imali razloga da ga zapamte. Sada ću na sledeći način da završim ovaj deo završnog izlaganja. Ja tvrdim da se ne radi

samo o individualnoj identifikaciji Šljivančanina, već i o ukupnim dokazima koji su sasvim dovoljni da se ispoštuju odgovarajući ili zahtevani standardi, kako kad je reč o Šljivančaninu tako i kasnije o Karanfilovu. Dokazi o identifikaciji se ne smeju smatrati nečim što je hermetički zatvoreno. To je jednostavno zbir svih dokaza koji se tiču teme ili tema koje treba uzeti u obzir. Vi ćete već videti, časni Sude da sam ja ovde pripremio nekoliko registratora koje ćemo vam sada podeliti. Moje uvažene kolege će dobiti svoje primerke. Ja želim da pogledamo svedočenje svakog svedoka koji je po našem mišljenju identifikovao Šljivančanina u bolnici, a isto tako i da analiziramo njegovo ponašanje i stepen kontrole koju je on imao. Evo, sada će i Odbrana to dobiti. Dok se sada to dostavlja Odbrani, hteo bih samo da vam dam objasnim kako smo složili ove dokumente. Nije mnogo komplikovano. Ono što smo uradili je da smo izdvojili iz svedočenja identifikaciju samog gospodina Šljivančanina od strane lica koja su rekli da su ga identifikovali u bolnici. Videćete da je to uokvireno, te relevantne tačke. Odbrana može tome nešto da doda, da oduzme, mogu da urade šta god žele sa ovim materijalom koji služi da pomogne. A što se tiče zapravo sadržine, mi smo ovde podvukli određene rečenice koje su po našem mišljenju važne. Ovaj dokument je urađen tako da bude od koristi Pretresnom veću kad je reč o dokazima koji se tiču identifikacije, da bi se ubrzala cela stvar, i videćete da se ovde spominju i reference iz transkripta, a takođe i razne druge reference. Prvi svedok je Polovina. Ovde vidimo da je to na strani 2588:5 - proces selekcije. I ako pogledamo nešto malo niže, pitanje koje je postavljano je: "Možete li opisati Pretresnom veću tog čoveka koga ste videli? Odgovor: Da, mogu. Bio je visok, mršav, imao je brkove i tamnu crnu kosu". Da li su Pretresno veće i moje uvažene kolege našli taj deo? Izleda da nema nikakvih problema. Onda je dalje postavljeno pitanje o njenom mužu, to je na strani 180. Rekla je na strani 2.580 da je čovek viši, a onda na strani 2580:16: "Odgovor - U to vreme sam ga videla prvi put. Nisam znala njegovo ime, a u sledećih 15 minuta dok sam očajnički razgovarala sa ženama oko mene, saznala sam da se zove Veselin Šljivančanin." A onda je kasnije rekla da je nekoliko tih žena razgovaralo sa njim. Pogledajte sada molim vas stranu 2.581. Tu Polovina pita šta se zapravo događa, a on joj je rekao: "Nemojte se brinuti, oni idu na jedno kraće ispitivanje u kasarnu, a onda će uskoro i muškarci poći za vama". I vrlo kratko da se osvrnem, ovo je po našem mišljenju čista laž. To je laž koja je izrečena namerno kao što i jeste slučaj sa lažima, i urađeno je to zato da ne bi imali nikavih problema oko uklanjanja tih muškaraca. Što se tiče identifikacije, spominje se čovek sa brkovima koji je visok i mršav. Nema nikakvih sugestija da je bilo drugih ljudi u bolnici koji su imali isti fizički opis. A sama činjenica da se šaputalo, spominjalo ime Šljivančanina, po našem mišljenju govori o tome da se on predstavio u nekoliko navrata, i ja bih skrenuo pažnju Pretresnog veća da to samo po sebi znači da je i ovo svedočenje verodostojno. Molim vas da sada pogledate stranu 2, 2700:7, pri samom dnu strane, gospodin Lukić je izvršio unakrsno ispitivanje koje se ticalo toga da li je ovo dobra identifikacija ili ne. Ja sam samo postavio sledeće pitanje: Da li Odbrana želi da kaže da je to bio on ili da to zapravo nije bio on. Sudija Parker je rekao sledeće: "Gospodine Moore, ukoliko niko od Odbrane ovo ne bude osporavao, smatra se da ovo onda nije pitanje koje se osporava". Dakle, na

Pretraganje veću je da proceni, ali nikada nije bilo nikakvih sugestija da je ovaj svedok lagao. Po našem mišljenju, ovo je tema koja se stalno ponavlja. Ali ono što je važno jeste da smo imali jasan opis samog Šljivančanina.

Sljedeća strana je 4, svedok P-009. Ponovo, i ovde on opet kaže da ga je opisao na strani 6.122 i to ga je opisao kao jednog realnog oficira, oficira koji je bio zadužen za stvari. A na strani 6.122 kaže: "Mislim da se baš razlikovao od bilo koje druge osobe koja se nalazila oko njega. I izgledao je baš onako kako treba da izgleda jedno vojno lice, jedan oficir Jugoslovenske narodne armije". Zatim, na strani 6.123 kaže: Bio je veoma visok i u maskirnoj uniformi, a nosio je "titovku" na glavi, i imao je sa sobom jednu tašnu ili torbu kakvu obično sa sobom nose oficiri. "

Zatim na strani 6.125 i 6.126, niže na toj strani, tu se govori o boji njegove kose. Kaže se "Kosa mu je bila tamna, radilo se o veoma visokoj osobi, Primetila sam da ima i brkove". Zatim ako idemo dalje, na strani 6.185 pominje se činjenica da je rekao: "Otkrio sam da se radilo o majoru Šljivančaninu". I bilo je mnogo unakrsnog ispitivanja ovog svedoka, i uopšte nemam nikakve sumnje da će i o tome biti reči. Ali u svakom slučaju, to su nezavisni svedoci; to nisu ljudi koji su bili u istom autobusu ili su veoma bliski prijatelji. Znači, to je jedno neutralno potkrepljivanje ove činjenice.

Zatim sledeći svedok je P-031, mislim da ih ima 17 ukupno u ovoj celoj fascikli. Za svedoka P-031 ja tvrdim da je jedan kredibilni svedok, koji je rekao na strani 3.240: "U to vreme, major JNA bio je zadužen za celu operaciju. Sve se odigravalo pod njegovom kontrolom i na osnovu njegovih naređenja". Naravno, sasvim je jasno da je pitanje rukovođenja i komandovanja važan element da li je ono *de facto* odnosno *de jure*. Ovde se radi o čoveku koji gleda drugog čoveka i kaže da se sve odvijalo preko njega. On kasnije kaže da je čuo da se taj čovek zvao Šljivančanin. Na 3.240:11 kaže sledeće: "Kada sam napustio logor kada sam se vratio u Zagreb, u Hrvatskoj, onda sam na TV-u, u jednoj tv emisiji video tog istog majora i prepoznao sam da je to Šljivančanin. Taj je major izdavao naređenja svojim vojnicima. Činilo se da je veoma arogantan oficir." Zatim imamo pitanje na 3.240:20 koje glasi: "Da li ste videli nekog drugog oficira u uniformi JNA u to vreme? Odgovor: Nisam video u to vreme bilo kog drugog oficira JNA". Međutim, jeste pomenuo tri reda niže da je bio jedan poručnik. Na strani 3.247:3 je postavljeno sledeće pitanje: "Da li je iko izašao iz autobusa pre nego što je autobus napustio kompleks bolnice? Odgovor: Da, neko je nešto viknuo. Ja sam to čuo. I video sam odmah pored autobusa gospodina Šljivančanina". Na kraju ove strane videćete kako se to nadovezuje dalje znači na strani 3248:23 u vezi sa identifikacijom u bolnici: "Da, to sam potvrdio, naknadno sam napustio autobus, sišao sam sa autobusa i onda sam se obratio majoru Šljivančaninu. Tada nisam znao kako se on zove, samo sam znao da je major JNA". I dalje se to razrađuje u ispitivanju, a ja tvrdim da je sve to apsolutno prikladno ponašanju Šljivančanina toga dana. Naime, na 3250:10 postavljeno je pitanje: "Da li je iko dao bilo kakvo naređenje da autobusi krenu? Odgovor: Da, dato je naređenje da nastave da se kreću prema kasarni. To naređenje dao je Šljivančanin". Neću sada prolaziti kroz sve druge delove, oni su obeleženi. Međutim, bitan je i ovaj detalj u unakrsnom ispitivanju od strane gospodina

Lukića na strani 9, 3.374:7 gde kaže: "Sada tvrdite da je taj oficir o kome se radi bio moj kljent Veselin Šljivančanin, da li je to tačno? Odgovor: Da". I tvrdim zaista da je u stvari, kada pogledate svedočenje ovog svedoka, da je on bio dobar svedok, da je bio pošten svedok, da je njegov iskaz apsolutno verostojan, to je još jedna od osoba koja je jednostavno potvrdila da je Šljivančanin zaista bio tamo. Na strani 10, važan svedok P-007. On je važan svedok, jer je prvo rekao: "On se predstavio kao major Šljivančanin." On se sam lično predstavio. Na strani 4.006:12: "Po mom mišljenju, to su bili redovni vojnici JNA". A zatim ide: "On se predstavio kao major Šljivančanin i rekao: Sada će biti prebačeni u "Velepromet" i izdvojeni u skladu sa onim što je dogovoreno". Ovde se dakle radi o "Veleprometu", govorim o 19. a ne o 20. Kasnije, na strani 4007:4, Pretresno veće može da vidi da je Šljivančanin rekao da će ljudi biti odvedeni u "Velepromet": "Nakon toga se okrenuo, sišao niz par stepenika van bolnice i obratio se govoreći dvema osobama koje su bile u belim uniformama. Nisam čuo šta su razgovarali, ali sam čuo njegov glas kako jednom od tih ljudi kaže da se vrate u svoju zemlju i da tamo izdaju naređenja ako žele, pošto je on ovde odgovoran. Pretresno veće će se veoma jasno setiti da je Šljivančanin rekao Borsingeru da se vrati u svoju zemlju 19. novembra. A zatim sledi onaj opis koji ide sve do kraja strane 4.115:19: "Bio je visok, crnokos, naočit. Sve bi se utišalo kada bi se on predstavio: Ja sam major Šljivančanin". Rekao bih da je P-007 važan svedok ne samo za 20. novembar, već i za 19. novembar, jer tu postoji jedna veoma bitna sporna oblast.

Sledeći svedok Bučko je takođe važan pošto to pokazuje ne samo identifikaciju Šljivančanina, već pokazuje i postojanje koordinacije i saradnje između TO i samog Šljivančanina u onom što ću ja nazvati postupak nove trijaže. Odnosi se na jutro 20. novembra. Ako pogledate na sam kraj 2.814:20 stranice, rekao je već u toj fazi da je razgovarao sa Šljivančaninom, ali Ivanković kaže da on više nije bio zadužen. Ovi ljudi sada su bili zaduženi. A kada je rekao da su "ovi ljudi", šta je u stvari hteo da kaže? Mislio je na gospodina majora Šljivančanina: "Šta je rekao? I rekao je: Šta mislite, da ste vi nešto bolji od njih?" Molio bih vas sada da pređemo na 2.826, broj 23: "Da li ste vremenom izašli iz autobusa?", zato jer je prvo bio u autobusu, pa je onda vraćen. Odgovor: Gospodin Šljivančanin je došao, i Bogdan vratar, i još jedan. Major, ne znam ko je, ali bih ga možda poznao kada bih ga ponovo video. A onda su nam rekli: "Sidište, vi ste nekada bili vojnici." Bogdan je skoro sigurno Bogdan Kuzmić, a Bogdan Kuzmić je bio pripadnik TO-a koji je u to vreme bio korišćen zajedno sa Miroljubom za ono što bih ja nazvao procesom nove trijaže ili procesom filtriranja, gde je po svom sopstvenom priznanju učestvovao i Šljivančanin. Na strani 276 on kaže: "Gospodin Šljivančanin je pitao Bogdana da li me poznaje, da li me prepoznaje, zatim je jasno odgovor bio da to nije slučaj, i rečeno mu je da odjebe." Dozvolite da sada skrenem pažnju Pretresnog veća na 2.831:3: "Govorili ste o dva sastanka sa majorom Šljivančaninom? Odgovor: Da. Pitanje: Kako znate da je osoba o kojoj govorite upravo bio Šljivančanin? Odgovor: Ah, to je bilo tako. On je došao, ja ne znam kada. To mu nije bilo prvi put, 20. novembra. Morao je da bude u bolnici i 19. novembra, jer su ljudi već govorili neke stvari o njemu u bolnici, kakav je, i tako te stvari. Ljudi su govorili da se sam predstavio kad je došao tamo".

I molim vas da takođe imate u vidu i iskaz P-007 u pogledu ovog pitanja:
" Možete li da za Sud opišete osobu koju vi nazivate Šljivančanin, možete li da nam kažete koliko je visok? Odgovor: Veoma visok, ima brkove, veoma visok, snažan čovek. Šepurio se kao paun i nešto govorio". To je na 2821:31. Prema tome, ja tvrdim da je ovaj svedok jako bitan u pogledu potvrde prisustva Šljivančanina 19. novembra, potvrde njegovog predstavljanja. A on njega opisuje. Naravno, može se reći da je to retrospektivno, ali ovde se pominje Bogdan, Bogdan Kuzmić. I ono što ja tvrdi je da je to bio jedan proces ponovljene trijaže i videćemo kasnije u izjavi drugog svedoka, koji su bili kriterijumi za tu selekciju. Sada ću da preskočim sledećeg svedoka, doktoru Bosanac ne zato što ona nije važna, ona je izuzetno važna, nego samo želim da skrenem pažnju Pretresnog veća na jednu ili dve stvari. To je naime strana 68, pardon transkript 683:17, to je naša strana 16. Ona je rekla da misli da je razgovarala sa Šljivančaninom oko 17.00 ili 18.00 časova popodne, a zatim je rekla da je to veče razgovarala ponovo sa njim i sa Borsingerom. Na strani 17, u 687:12, rekla je da je dala prvu kopiju Borsingeru, a preostale primerke Šljivančaninu. Pominje se da je ona rekla: "Ne bih da ulazim u to, ako mogu". Ali molim vas, pogledajte sada stranu 18, našu stranu 18, a to se odnosi na razgovor koji je imala u Negoslavcima. To je na strani 689:16 ili strana transkripta 689:16. Tu je pitaju o razgovorima za stolom: "Drugi čovek koji je sedeo pored njega..." to je bio Šljivančanin "... rekao je da treba da pazim šta govorim jer oni imaju i druge metode da... i sigurni su bili da ja moram da znam sve ove stvari, pošto su mi prisluškivali sve moje telefonske razgovore sa Zagrebom." Znači, tvrdim da je apsolutno jasno, jasno je kao dan da im je bilo poznato da postoje pregovori o evakuaciji čiji se rezultat često naziva Zagrebački sporazum. U njenom iskazu takođe se kaže da je Šljivančanin rekao da treba da se okupi medicinsko osoblje, bez ikakve sugestije koju je dao Vujić, već je to uradio sam Šljivančanin. Zatim na strani 855:15, naša strana 19: "Kada je davan iskaz toga dana, 19. novembra, moj klijent gospodin Šljivančanin prvo je došao sa vojnicima u popodnevnim časovima, a zatim ponovo uveče oko 17.00 časova zajedno sa predstavnikom Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (International Committee of the Red Cross). Da li se sećate toga? Odgovor: Da". Nadam se da će se ovaj deo svedočenja uklopiti kasnije, kako budemo dalje išli. Sledeći svedok je Kolesar. Kolesar u stvari... najvažniji deo njenog iskaza je na strani 22, u 953:15. Ona govori o Šljivančaninu. Mislim da nije sporno da je to bio Šljivančanin: "Onda nam je rečeno da treba da sastavimo jedan spisak, i da to mora da se uradi jako brzo, a da se spisak preda gospodinu Šljivančaninu. Kasnije u dvorištu nisam uopšte videla gospodina Šljivančanina, samo sam ga videla na hirurškom odeljenju. Slušali smo šta je imao tada da nam kaže. Slušali smo ga i videli smo u njemu osobu koja nam se obraća kao neko ko ima nešto da nam kaže, ko ima nešto da nam saopšti, kao jednu važnu osobu..." Zatim, na 956:21: "Moj utisak je bio da s obzirom ne sve ono što se dešavalo, da je u stvari on ona osoba koja izdaje naređenja i koja ljudima govori šta treba da rade". Neću se sad baviti sa P-021, ali bih voleo da se pozabavim sa Vilhelmom koji se nadovezuje na Bučka u odnosu na ono što je zovem procesom ponovljene trijaže, u šta su bili uključeni TO i Miroljub. Kažemo da je Miroljub bio tamo na početku, a bio je tamo i na kraju. 4876:5: "Kada smo se vratili u bolnicu, rečeno nam je da

siđemo iz autobusa. Našim ženama koje su nas čekale rekli su da će im se ljudi vratiti u bolnicu. Mi smo već svi bili postrojani. 4876:17: "Rekli ste nam da vam je rečeno da siđete iz autobusa. Ko vam je to naredio? Odgovor: Ne znam ko je to uradio, ali pretpostavljam da je to bio jedan od vojnika. Takođe i zbog toga što je i major Šljivančanin bio tu blizu. Nikad nisam video tog druga, kako bi to rekli u vojsci, i prvi put sam ga video svojim očima kada sam stigao u Zagreb. Tamo sam saznao da se čovek zove Šljivančanin. Međutim, moja žena ga je molila da nam pomogne, i ona je ta koja mi je rekla da se zove Šljivančanin. Pitanje: Da li možete da Pretresnom veću opišete visinu čoveka koji se zvao Šljivančanin? Odgovor: Bio je visok kao ja. Možda i viši par centimetara, otprilike. Nosio je uniformu, imao je brkove, imao je kapu. Pitanje: Kada ste videli gospodina Šljivančanina, da li je bio još neko od vojnika sa njim? Odgovor: Bio je sa Miroljubom Vujovićem i Darkom Kovačevićem, zvanim Drko". A zatim se pominje vojna uniforma. Mi tvrdimo da je prisustvo Miroljuba veoma značajno. To je na našoj strani 25, na vrhu 4877:16. Odgovor: "Kada su nas tamo postrojili, tamo je bio Miroljub i tamo je bio major Šljivančanin. Svakog čoveka su pojedinačno pitali da li je ideološki podoban. Miroljub je prstima pokazivao na ljude i govorio: ovaj, ovaj i ovaj, i ti ljudi su bili oslobođeni. Kada je došao do mene, rekao je: "Ovaj čovek je bio lojalan do određenog meseca... ali da smo ja i moji sinovi ustaše, zbog čega mi je naređeno da se vratim u autobus". Ispod toga odmah idemo na 4878:25. "Miroljub bi pokazivao prstom na ljude i ti ljudi bi bili oslobađani. Oni bi se pridruživali svojim suprugama i otišli bi u druge autobuse. Išli su jedan po jedan, oni koji su bili oslobođeni". A odmah ispod toga: "Svi oni za koje je Miroljub Vujović smatrao da su ustaše, odvedeni su na jednu stranu i ponovo vraćeni u autobuse." Ponovo iz toga 4879:9, njegov odgovor: "Miroljub je rekao majoru da sam ja ustaša i vraćen sam u taj autobus. U toj fazi, moja žena je molila gospodina Šljivančanina da me pusti, jer ja nisam nikakav ustaša, kako mu je ona rekla. Molila je sve Srbe koje je poznavala i oni su rekli: "Možda sutra". Ali moja žena je znala da bi to tada bilo suviše kasno". Tvrdim ponovo da je proces ponovljene trijaže jako važan, pošto on sasvim jasno pokazuje kako je radio gospodin Šljivančanin sa Miroljubom. Pretresno veće će se setiti da je u 21.00 čas, a govorimo o momentu kada se Vojna policija povukla sa "Ovčare", da je Miroljub i tada tamo viđen u prisustvu Karanfilova, koji je očigledno direktno potčinjen Šljivančaninu. Znači, Miroljub je uključen na početku, Miroljub je prisutan u kasarni, Miroljub je uključen i na samom kraju. Tvrdim da postoje jasni dokazi kontinuiteta plana i učesnika u tom planu u odnosu na Šljivančanina i one koji su mu bili podređeni.

Neću sada da se bavim izjavama svedoka P-012. A ovo je svedok P-030 na stranici 30. Vrlo kratko, ovde se spominje kapetan Radić, o tome se mnogo govorilo. On kaže da je Šljivančanina identifikovao putem televizije, kaže da ga je video, da ga je gledao nekih 15 minuta. Opisao je njegovu visnu, najmanje 190 cm, možda i malo više, dosta visok čovek markantnog držanja. Sledeća strana 9.733: "Izgledao je autoritativno, izdavao je naređenja, dao nam je do znanja da je on tamo glavni. Niko se nije usudio da ga prekine, on je bio glavni koji je tamo stajao pred ljudima. Izdavao je naređenja."

Neću sada da govorim o strani 32, to je svedok P-006, sem što ću da kažem da se tamo spominje popis imena koji ima veze sa njim.

Prelazim na stranu 34, Berghofer. Berghofer je po mom mišljenju veoma dobar svedok, sasvim precizan. Prvo pitanje: "Recite mi nešto o čoveku koga ste opisali, da li se sećate da li je nosio uniformu ili ne? Odgovor: Bio je tako markantan, tako uočljiv da ga neću zaboraviti da živim još 50 godina. Bio je visok, jak čovek, nosio je vojničku kapu, uniformu, prsluk, imao je brkove. Bio je toliko uočljiv da mislim da nije moguće zaboraviti takvog čoveka". I zatim, na polovini strane, on kaže da ga je video kako se svađa na mostu, a o tome imamo dokaze i niko valjda neće reći da je to bio Pavković. Pri dnu strane 5279: "Kada je bio u vestima, uvek bi rekao da je to bio major Šljivančanin. I bilo je sasvim jasno da je to čovek koji je komandovao u bolnici". On je sto posto bio siguran u to. Zatim na sledećoj stranici vidite označeno tamo gde se spominje da je Šljivančanin komandovao, da je imao kontrolu nad civilima i autobusima. Zatim na strani 36 pri kraju, na 5450:23, u unakrsnom ispitivanju rekao je: "Gledajte, Šljivančanin je čovek koga možete uočiti sa daljine od jednog kilometra, toliko je bio visok". I zatim, mislim da je to pitao sudija Parker, nisam sasvim siguran, ali evo pitanja: "A sada molim vas, nekoliko reči o bolnici. Strana 37 na 5.472. "A sada molim vas, nekoliko reči o bolnici ujutro 20. novembra. Rekli ste nam da ste videli jednog visokog čoveka sa brkovima za koga mislite da je Šljivančanin, zar ne? Da li ste videli bilo koju drugu osobu sličnog izgleda, drugim rečima - visokog čoveka sa brkovima koji vam je izdavao naređenja u bilo kom trenutku? Odgovor: Ne gospodine sudija, nisam. On je bio vrlo visok, imao je vrlo uočljive brkove, i on nije čovek koji se može lako zaboraviti". Dakle, ako pogledate celinu dokaznog materijala, videćete da iz njega proizlazi vrlo jasna slika. A sada molim Pretresno veće da preskoči sledeće strane, idemo na stranu 43, a onda ćemo se vratiti na 38.

Porodica Došen je porodica koja je ubijena na "Ovčari", dvojica su ubijena, a jedan je nestao ako se ne varam. Ali očigledno je da je ime Došen bilo dobro poznato Teritorijalnoj odbrani i JNA. Ovde govori Ljubica Došen. Ona vrlo jednostavno kaže da se okrenula prema drugim autobusima i uočila jednog visokog čoveka s crnim brkovima koji je nosio maskirnu uniformu. Kaže: "U to vreme nisam znala ko je taj čovek. Samo sam pošla prema njemu i čula sam da mu se obraćaju kao majoru Šljivančaninu".

Zatim, pri dnu strane na 3801:13 spominje se da je njen muž bio na nosilima. Ona je rekla: "Da, to je moj muž. - Da, to znam ali ko konkretno? Ja sam rekla Martin Došen. Onda je rekao: A, Došen! Čudno sam ga pogledala i pitala se otkud on zna ko je Martin Došen, i onda sam rekla: Pa da". 3801:1: "I onda se malo zamislio, i zatim podigao dva prsta dvojici vojnika koji su tamo stajali, kako bi im rekao da se vrate u autobus i vrate Martina na nosilima. Ja sam u tom trenutku mislila da će ga vratiti u bolnicu, ali oni su ga samo ostavili da leži tamo u onom hodniku koji sam označila slovom C. Odmah sam pitala Šljivančanina: Imam ovde njegovu torbu sa njegovom odećom, stvarima, šta da radim sa tim? A on je rekao: Pa... zašto bi mu to trebalo?". A za drugog Došena imam malo drugačiji prevod. 3802:3. "Odgovor: Videla sam kako izdaje naređenja i videla sam da su svi njega izveštavali, njemu se obraćali. Jasno se moglo videti da su svi dolazili njemu, i rezervisti i vojnici. Ako je bilo ko imao bilo kakva pitanja, svi su se obraćali

njemu". Tu postoji pitanje subordinacije, da li je on imao efektivnu kontrolu, da li je to bila *de jure* ili *de facto* kontrola. Ovde imamo ženu koja se brinula za svog muža. Ja tvrdim da se ovde radi o situaciji u kojoj je ona vrlo dobro znala šta se dešava, jer se brinula za svoga muža. I kada čujete da ona govori o: naređenjima, o komandovanju, o tome da su ga slušali i rezervisti i vojnici, to je sve u skladu sa načinom na koji je Tužilaštvo iznelo svoje teze. I ponovo, ako pogledate 3803:25: "Odgovor: Ja mislim da je on tamo bio komandant. Isto tako uzela sam u obzir i njegove oznake zato što sam bila udata za oficira, mogla sam prepoznati čin, znala sam da je on major". I zatim nešto kasnije kaže: " Znala sam da je on oficir JNA i videla sam ga da komanduje." Na 3805:2 govori o četnicima i lokalnim ljudima, a zatim kaže: "I pomislila sam, on je jedina osoba kojoj mogu da se obratim jer on tamo komanduje. I ukoliko on odluči da ja odem u taj autobus, tako će i biti. Moram ipak nešto da probam". Na 3805:9 stoji: "Vojnici oko njega obraćali su mu se sa gospodine ili majore, i rekli su mi: Da, to je major Šljivančanin". To je na strani 44. Razlog zbog koga nisam išao po redu je sledeći. Ako se sada vratimo na stranu 38, to je njena ćerka i neki su njeni odgovori povezani sa iskazom majke. To je strana 38, na kojoj se prvi deo odgovora odnosi na 19. novembar: "Odgovor: Major Šljivančanin ušao je na vrata i predstavio se". Dakle još jedna osoba koja kaže da se on sam predstavio. "Rekao je da oni hoće da oni izađu iz tih soba i tamo je ostavio dva redovna vojnika JNA da drže stražu na vratima. On nije više dozvolio nikom drugom da uđe." Odmah iza toga: "Nosio je uniformu JNA, bio je vitak, visok, imao je crne brkove, crnu kosu, neku vrstu kape ili tako nešto na glavi, i jasno se predstavio, rekao je: Ja sam major Šljivančanin". Isto tako je svedočila i o 20. novembru, zato je ona važan svedok. 3918:9: "Opet sam tada videla majora Šljivančanina..." a to je 20. novembar: "...Stajao je tamo sa nekim vojnicima, davao im je upustva, govorio im šta da rade. Mi smo samo prošli tuda, tako da nisam čula šta im je to govorio". Odmah ispod toga na 3918:17 "Jesu li ti vojnici nosili uniforme? Da, svi su oni bili pripadnici JNA". Neću sada mnogo da govorim o sledećoj strani, osim da kažem da se pri vrhu strane kaže, na 3923:4 "Ja sam supruga Martina Došena.". Znači radi se o istoj priči, ona govori istu stvar koju je govorila i njena majka kada je svedočila. Zatim 3923:5. "A onda je on rekao: Aha, Martin Došen, zašto on nije u autobusu?" I onda odmah ispod toga: "Te mu stvari više neće trebati. Znači, i majka je rekla da je razgovarala sa Šljivančaninom. Iznete su sugestije da su se njih dve dogovarale. Na strani 41, na 3978:18, iznesena je tvrdnja da su se one dogovorile i isfabrikovale svoj lažni iskaz kako bi uperile prst u gospodina Šljivančanina. Ona je rekla: "Mi ne govorimo o tome često. Još uvek me plaše te slike kojih se sećam. A sve ono čega se sećam ne može se promeniti. Čak i kad razgovaram sa mojom majkom o tome šta sam tada doživela, ja ne mogu da kažem da nisam možda pogrešila u detaljima, ali sve te slike ostaće u mojoj glavi, sve to se nikako ne može promeniti. Moje iskustvo je jedna stvar, a iskustvo moje majke je nešto sasvim drugo". Ja tvrdim da one imaju razloga da se toga sete. Imate iskaz o tome da se predstavio, imate iskaz o tome da je prepoznat sledećeg dana. Isto se poklapa i sa identifikacijom 20. i 19 novembra. Idemo na stranu 46 sa kojom se neću baviti. Tu se opet govori o majoru Šljivančaninu i o tome da je komandovao. Zatim na strani 49, svedok Zlogleđa. On svedoči o dve stvari, što je

važno ne samo za događaje u bolnici, nego i za "Ovčaru". Prema tome, možda bi Pretresno veće pri vrhu strane 49 trebalo da zabeleži "Vidi i stranu 58." Na taj način ćete moći da radite sa dva transkripta paralelno. Zlogleđa je dva puta video Šljivančanina. Video ga je u bolnici nekoliko puta u razmacima od 5 do 10 minuta. A zatim ga je video na "Ovčari" nekih 10 do 20 minuta kako razgovara sa vojnicima Teritorijalne odbrane ispred hangara. On na početku kaže da je Šljivančanin dosta visok, to možete videti na strani 49 na 10182:16: "Video sam čoveka u maskirnoj uniformi. Stalno je ulazio i zlazio iz bolnice." I to se poklapa sa iskazom Karana koji je takođe rekao da je Šljivančanin ulazio i i zlazio iz bolnice, ako se ja toga dobro sećam. Nisam to pogledao poslednja tri ili četiri meseca, ali koliko se ja sećam, mislim da je tako. Zatim se nastavlja u 21. redu: "Bio je dosta visok, imao je crnu kosu i crne brkove. - Da li je imao i bradu? - Samo brkove. Koju kapu je nosio? – Maskirnu... Bio je vitak. Da li ste znali ime te osobe? - Da, Šljivančanin. Otkud znate to ime? – Pa, još dok smo bili u vukovarskoj policiji, mogli smo da gledamo televiziju". U vezi sa tim ponovo je bilo dosta pitanja u unakrsnom ispitivanju, a na Pretresnom veću je sada da donese svoje zaključke o pouzdanosti ovog svedoka. Ne znači nužno da ako je neko nekog video na televiziji da je onda identifikacija te osobe pogrešna. Postoji velika količina dokaza koji sugerišu da je taj svedok u pravu. Ne može da se tvrdi da su svi svedoci pogrešili i da su svi svedoci lagali, a izgleda da se to ovde tvrdi. Isto tako, on je video njegove fotografije u štampi, a nakon rata kaže da je izbegavao da gleda bilo kakve televizijske emisije o Vukovaru, a to se može i shvatiti, pa nije znao za postojanje snimka Borsingera i Šljivančanina, takođe i o tome imate referencu. Zatim se spominje i špalir, a to je u transkriptu na 1028:2 i 1028:9. Naravno, Pretresno veće će morati pažljivo da razmotri iskaz Zlogleđe, jer on kaže da je Šljivančanin bio na "Ovčari". To nije jedini svedok koji kaže da je video Šljivančanina na "Ovčari". Predmet Tužilaštva ne počiva samo na tome da je Šljivančanin tamo bio samo prisutan. Mi tvrdimo da je on bio deo zajedničkog zločinačkog poduhvata da se ti ljudi progone. Šta više, nije uopšte ni potrebno da on bude tamo, jer je on sam rukovodio evakuacijom i na druge načine imao nastavljenu kontrolu i uticaj nad njom. Ja tvrdim da ukoliko je iskaz Zlogleđe tačan onda se ono što je Šljivančanin govorio stavlja u veoma jasnu perspektivu. Jer ukoliko se sećate intervjuja u januaru i decembru 1998. godine i razgovora sa sudijama, tamo se očigledno spominje da je Šljivančanin rekao da je išao na "Ovčaru" ali da je pobrkao datume i da je tamo bio sa Vukašinovićem kako bi verujem, proverio automobile. Pa se sad onda pitamo ako je čovek trebalo da bude samo organ bezbednosti Gardijske motorizovane brigade, šta je on onda radio na "Ovčari", izvan njegove zone odgovornosti, i da li bi uopšte gospodin Šljivančanin išao tamo da kontroliše neka vozila. Zato je svedočenje Zlogleđe očigledno nešto što treba pažljivo da se oceni.

Strana 53, a završiću pre pauze sa ovim je svedok P-032. Još jedan svedok koji svedoči o 19. novembru. I taj svedok kaže da ga je Šljivančanin povezo kada je on išao prema bolnici. I to je na 30271: "Nosio je maskirnu uniformu, bio je visok i imao brkove. Imao je "titovku" sa crvenom petokrakom na glavi". Tu se spominje i kako ga je identifikovao, i kaže da ga je identifikovao pomoću jedne slike. Kaže da je to bilo par dana pre nego što su stigle Ženevske konvencije

(Geneva Conventions), tako je on to opisao. Ali, mi imamo i druge dokaze o tome da je Šljivančanin 19. novembra bio u bolnici. I ako je to tačno onda je to sasvim u skladu sa iskazima drugih svedoka.

Strana 55. Ponovo jedan važan svedok, P-009. Ovaj svedok video je Šljivančanina ne samo u kasarni nego i na "Ovčari". Ukoliko Pretresno veće želi da zapiše "Vidi takođe stranu 57", zato što se te dve teme povezuju na te dve strane. Na 6.141 strani, vidite opis, neću ponovo da ga čitam, ali je interesantan. U redu 11 on kaže: "Ostavio je dubok utisak na mene kao oficir, izgledao je kao pravi, pravi oficir". Nešto kasnije opet kaže: "Bio je pravi, pravi oficir" i on govori o osobi koju je on video. Mi kažemo da je to očigledno bio Šljivančanin i da su se oni gledali oči u oči. To je u transkriptu na 6146:25 i strani 26. Strana 56. Dakle mislimo da je Šljivančanin jasno identifikovan u kasarni. Na strani 57 vidimo da piše da je on video Šljivančanina na "Ovčari", da je viđen u bolnici 19. novembra. Nisam siguran da li je to tačno, samo da to proverim ako mogu. Mnogo vam hvala. Evo proverio sam - on ga je video u kasarni, tako je, kroz koju su oni prošli, evo tu piše kao što sam već rekao u kasarni. Transkript 6164:19: "Kažete da ste počeli da hodate polako oko hangara prema ulazu. Da li ste na tom putu nekoga videli? Odgovor: Da, video sam onog istog oficira JNA koga sam video u bolnici i u kasarni". Ja tvrdim da neko može da pogreši jednom, možda i dva puta, ili možda neko može da radi na osnovu pogrešne pretpostavke. Ali je jasno da ako je ovo tačna identifikacija, onda je to ta ista osoba koja je u to vreme bila na "Ovčari". Na 6283:13 on kaže: "Pre nego što sam tamo otišao, nisam video ni jednog oficira, a na putu nazad video sam majora Šljivančanina". I onda opet on govori o tome da je bio major i kako je njemu objašnjavao razna pitanja. I konačno kao što sam rekao, imamo Zlogleđu i kako ga je on identifikovao, to je na strani 48. Kaže da ga je video u bolnici, na "Ovčari", da je on ulazio i izlazio iz bolnice, i da je u stvari gledao srpsku televiziju i da ga je video na srpskim vestima: "Video sam ga gledajući televiziju."

Ja sam pokušao da prođem kroz ovo što je moguće kraće i morao sam mnoga svedočenja da preskočim i izvinjavam se što je to tako ispalo. Međutim, jedini razlog zbog čega tako radim je činjenica da je sada 2007. godina, i mnogi od tih iskaza dati su zapravo 2005. godine, pre dosta vremena, a važno je imati na umu šta je rečeno u vezi sa identifikacijom. Kao što sam rekao, prilikom identifikacije optuženih, mora se biti pažljiv. Međutim, ja i dalje tvrdim da je i individualno i kolektivno Šljivančanin identifikovan 19. novembra: predstavio se sam 19. novembra, identifikovan je tako što ga je neko prepoznao 19. i 20. novembra, i to svi u bolnici. Pretresno veće treba da se zapita: Šta je taj čovek tamo radio? Ja tvrdim da je on tamo imao potpunu kontrolu. To nije tek čovek koji je zadužen samo za trijažu, jer treba pogledati i druge dokaze. To je čovek preko koga je sve prolazilo, i kada je reč o kasarni i kada je reč o "Ovčari". Na Pretresnom veću je da donese zaključak o tim identifikacijama. Međutim, po našem mišljenju, jedna stvar je apsolutno sigurna. Šljivančanin je, kao što je i sam rekao, bio tamo. I ukoliko verujete ovim svedocima, on je tamo sve kontrolisao u to vreme. I sve to u potpunosti u skladu sa ovlašćenjima koje je on dobio od svog nadređenog - pukovnika Mrkšića. Sada je 15.45 časova, i mislim da je to uobičajeno vreme za

pauzu. Posle pauze ću preći na druge teme i pokušaću da to bude u okviru vremenskog rasporeda.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala, gospodine Moore. Sada idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Izvolite.

TUŽILAC MOORE: Hvala vam puno. Znam da nam je vreme neprijatelj, a mislim da to važi za sve završne reči, ali ono što sam uradio je da ću pokušati da završim sa Šljivančaninom u sledećih pola sata. Kako bih ponovo pomogao Pretresnom veću, siguran sam da ćete biti iznenađeni da imam ovde još drugih dokumenata. Jedan se tiče dokaznih predmeta, a on je zapravo putokaz za naše završno izlaganje i nadam se da će biti od koristi. Takođe ću to podeliti i mojim uvaženim kolegama.

(Tužilaštvo i sudski poslužitelj se savetuju)

TUŽILAC MOORE: Nadam se da je i Pretresno veće takođe dobilo jedan registrator sa dokumentima. Sada ću da vam objasnim sistem koji ću da koristim, i ovde podvlačim reč "nadam". Ovaj dokument koji nije ukoričen već je samo zaheftan predstavlja kratku verziju našeg završnog izlaganja. Mi smo izneli sve svoje argumente u konačnom podnesku, ali ovo su delovi koji su po našem mišljenju veoma važni. Pored toga, imamo i registrator sa dokumentima gde se nalaze određeni dokazni predmeti koji su već uvedeni u dokaze. Ukoliko pogledate ovu tabelu na samom početku, biće vam sasvim jasno o čemu se radi: tabulator 1, dokazni predmet, opis i datum koji možda nije najvažniji. Da bismo sve ubrzali, mi smo isto tako pokušali da označimo konkretan deo ili pasus na koji se to odnosi. Na primer, ako pogledate tabulator 1, videćete da se radi o nizu propisa, ali ako pogledate stranu 4 pri dnu, videćete da ćemo spominjati član 6, i nadam se da će ovaj član 6 biti posebno označen. Hvala vam puno. I mi smo to probali da uradimo sa svakim dokumentom da bi bilo lakše da se to prati. I sada bih želeo da se osvrnem na ono što mi zovemo Šljivančaninovom *de jure* i *de facto* kontrolom nad evakuacijom. Što se tiče *de jure* ovlašćenja, jasno je da je Šljivančanin bio zadužen za evakuaciju bolnice, i da je to uradio Mrkšić time što je preneo njemu to ovlašćenje. Mi to kažemo na osnovu dve stvari, a prva je doktrina o prenosu ovlašćenja, i imali smo dokaze koji su izvedeni o ovome kako od strane Tužilaštva tako i od strane Odbrane. O ovome se govori u pasusu 523 našeg završnog podneska. Kada se radi o doktrini, ovde imamo ovlašćenja koja se tiču rukovođenja i komandovanja evakuacijom bolnice. Po našem mišljenju, ovo je moglo da bude preneto podređenom licu kao što je to bio Šljivančanin iz dva razloga. Prvi je da smo imali puno dokaza koji su o ovome govorili. O ovome se

govori u paragrafu 524 našeg završnog podneska, gde se kaže da je Vukašinić bio zadužen za Negoslavce, a u pasusu 525 se govori o tome kako je Šljivančanin bio zadužen za: Mitnicu, "Velepromet" i bolnicu. Isto tako tvrdimo da je ovo veoma važan element, i da je on imao komandnu odgovornost zasnovanu na ovlašćenjima komandanta, jer je komandant ta ovlašćenja preneo na njega. Molim vas da sada pogledate tabulator 1 o kome sam vam već govorio, tu se radi o članu 6. U članu 6 se kaže da "komandant može da ovlasti određene starešine komande da komanduje jedinicama i ustanovama roda službe." U tabulatoru 2 vidimo nešto o prenošenju ovlašćenja. U tabulatoru 2 na strani 28 imate ono što smo mi fotokopirali za vas gde se kaže da: "Komandant može da prenese svoje određene dužnosti i obaveze na načelnika štaba, na njegove pomoćnike, na štabne organe i podređene komande." Prema tome, po našem mišljenju to je doktrina i ona osnova sa kojom je to moglo da bude urađeno. Ovo stoji u našem podnesku u pasusu 526, gde mi kažemo da je "Prenošenje ovlašćenja od komandanta na podređenog oficira ne umanjuje obavezu komandanta da se pobrine za to da zadatak bude uspešno obavljen, ali to ne spašava od odgovornosti potčinjenog oficira kome je dodeljen zadatak i koji ima..." citiram ovde Andrew Pringlea: "Potpunu vlast i potpunu odgovornost da sprovede zadatak koji mu je dodeljen na način kako mu je pripisan od strane njegovog komandanta i da oстане odgovoran za pravilno izvršenje zadatka svom komandantu."

Izgleda mi da je Pretresno veće zbog nečega zabrinuto. Da li postoji nešto u čemu bih mogao da pomognem Pretresnom veću?

Mogu li onda da se osvrnem na drugi deo završnog podneska Tužilaštva, to je u pasusu 553. Pretresno veće se svakako seća svedočenja Vujića, gde on kaže da je major Šljivančanin rekao da će bolnica biti ispražnjena u skladu sa planom za evakuaciju i da je on, Šljivančanin, lično odgovoran za taj zadatak.

U pasusu 554 našeg podneska, po rečima Panića, ukoliko se može verovati Paniću: "Šljivančanin je bio prisutan u 18.00 časova na raportu u Operativnoj grupi Jug". Mi smatramo da je ovo veoma važno, a to je da je "Mrkšić postavio Šljivančanina da rukovodi evakuacijom, i dozvolio mu da se upotrebi Paunovićevu vojnu policiju". To je svakako činjenica koju Panić poriče. Navodna konačna destinacija autobusa bila je Sremska Mitrovica. I prema tome, u zaključku koji iznosimo pred Pretresno veće, Šljivančanin je bio zadužen za tu evakuaciju od bolnice do krajnjeg odredišta i bilo mu je konkretno dato ovlašćenje da koristi Vojnu policiju da bi sproveo taj zadatak. A sada prelazimo na raport u 20.00 časova te večeri 19. novembra, to je bio raport organa bezbednosti. Šljivančanin to uopšte nije spomenuo kada je on svedočio, što je malo iznenađujuće, ali su to spomenuli njegovi podređeni. I ti podređeni su dobili tada određene zadatke i možemo da vidimo sasvim jasno koji su bili ti zadaci: Karan je trebao da učestvuje u trijaži, da pomogne Šljivančaninu da pripremi sve bezbednosne aspekte evakuacije, Vukašinić je trebao da predvodi transport, Karanfilov, koji je očigledno imao ključnu ulogu je naredio Vezmaroviću da se povuče sa "Ovčare" uveče 20. novembra. Naređenje da se zadrže u kasarni je bilo izdato 19. novembra od strane Šljivančanina njegovim podređenima, i to nije bila zajednička odluka koja je doneta sa Vujićem 20. novembra, kao što je to tvrdio Šljivančanin u svom svedočenju. Ono što Odbrana tvrdi, a na šta ćemo mi sada

da se osvrnemo jeste da je kasarna bila bezbedna. Mi tvrdimo da je to apsolutna i potpuna besmislica. Kasarna nije bila bezbedna i to nije bilo bezbedno mesto gde je trebalo zaustaviti vozila u kojima su bili teroristi i kriminalci. Ograda je bila polomljena, ograda koja je okruživala taj krug kasarne, nije bilo dovoljno vojnika da bi zaštitili pritvorenike. Sama kasarna je bila blizu "Velepromet"-a, i po našem mišljenju to je veoma začuđujuće, zato što je bilo više incidenata o kojima su obavешteni i Šljivančanin i Mrkšić, o tome da su prethodne noći određena lica bila maltretirana i zlostavljana, a mi molimo časni Sud da obrati posebnu pažnju na to ko je bio zadužen za "Velepromet". Čini mi se da je 10. novembra tamo postavljen Borisavljević koji je bio podređen Šljivančaninu, i izgleda da postoji jedna direktna veza između organa bezbednosti sa "Veleprometom" koji se nalazio veoma blizu, ja mislim svega 5 minuta pešice udaljen, možda nekih 500 metara. I nije bilo nikakvog logičnog ili vojnog razloga da se ovi autobusi zaustave u kasarni. Oni su već bili pre toga na "Ovčari" i mogli su da odu tamo direktno, ukoliko je postojala neka zabrinutost, jer je "Ovčara" bila odabrana upravo zbog pitanja bezbednosti. Druga stvar je jednostavno ovo: nije bilo nikakvog razloga da se oni zaustave u kasarni, jer su mogli rano toga jutra da odu direktno u Sremsku Mitrovicu i nije niko očekivao da će se autobusi zaustaviti u kasarni. Mi smo i čuli svedočenja o tome – jer je Šušić bio po pitnom postupku zadužen da obezbedi te autobuse u kasarni. Prema tome, mi tvrdimo sledeće: da nije postojao nikakav logični niti vojni razlog da se ti autobusi zaustave u kasarni. Ja sam se na to već osvrnuo. Druga stvar je da je Šljivančanin u okviru svojih odgovornosti za evakuaciju bolnice isto tako bio dužan da proceni i potencijalnu opasnost koja je postojala i trebalo je da uzme u obzir rizik da se evakuacija ugrozi u bilo kom vidu, ako je on zaista bio zabrinut za dobrobit tih ljudi. A sada da se osvrnem na *de facto* ovlašćenja kada je reč o bolnici i o onom što ću ja nazvati nezakonitom evakuacijom. Mi o tome govorimo u pasusima 564... 562, 604 i 605 našeg završnog podneska. Imamo veliku količinu dokaza, imamo mnoge svedoke, zaposlene u bolnici, pacijente i ljude koji su bili u bolnici tokom relevantnog perioda u Optužnici, kao i pripadnike Operativne grupe Jug koji su bili prisutni u krugu bolnice, u kasarni, i na "Ovčari". I po našem mišljenju, sve to jasno govori o tome da se Šljivančanin sam predstavio sasvim jasno i ponašao kao da je on zadužen za sve aspekte evakuacije. Ja sad neću ponavljati sve ono što sam ranije rekao. Sasvim je jasno po našem mišljenju ko je bio glavni, ko je izdavao naređenja, ko je izdavao sva naređenja i koga su to svi slušali. A Pretresno veće je već čulo iskaze svedoke Polovine i Došena.

Sada ću da se pozabavim sa opstrukcijom prema međunarodnim posmatračima na mostu. U pasusima 564 do 565 mi govorimo o tome da je došlo do jasne opstrukcije na mostu, da je Šljivančanin o tome lagao, ne samo u tada, nego i novinarima. Po našem mišljenju, Šljivančanin je predstavnicima Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i Evropske posmatračke misije kao i predstavnicima štampe zabranio pristup bolnici rano ujutru 20. novembra tako što je blokirao skoro dva sata jedan od mostova. U tabulatoru 3 ćemo samo na kratko time da se pozabavimo zato što se tu radi o jednom elementu sumnje, da li su mu u to vreme verovali. To je dokazni predmet 320, ambasador Kypr. Videćete da je to pod slovom C gde se kaže da se čekalo u Vukovaru dva sata u centru. Ovo smo videli

i na video traci. Usled toga, kao rezultat, međunarodni posmatrači nisu mogli da prate evakuaciju žrtava sa "Ovčare". Prvo, mi tvrdimo kako je Šljivančanin govorio da još uvek ima borbi u gradu i da se uklanjaju mine iz grada. Molimo Pretresno veće da ima na umu da se sasvim jasno može videti kako vozila prolaze preko mosta u to vreme, a isto tako postoje jasna svedočenja da su ljudi uspeli tog jutra da dođu do bolnice, ljudi kao što su Vukašinović koji je uspeo sa autobusima da prođe kroz grad tog jutra da bi se pripremio za evakuaciju. Prema tome, Šljivančanin je očigledno lagao, a Pretresno veće može da izvuče sopstvene zaključke vezano za to.

Drugo, imali smo i svedočenja Korice koji je tvrdio da je tog jutra bio u vozilu sa Šljivančaninom, Vujićem i sa drugima i Korica je rekao da je Šljivančanin naznačio kako sve treba da se očisti u bolnici pre nego što stignu posmatrači. Pretresno veće mora da ima na umu ono što ja zovem dokumentom Bašić koji je pripremio Bašić, svedok Odbrane Mrkšića kada je potvrdio da je put bio bezbedan osim ukoliko skrenete sa puta, gde ste mogli da naidete na minu. I ja bih rekao vezano za to da je Šljivančanin bio upoznat sa tim kada se očekuje njihov dolazak, da je bio upoznat sa tim zato što smo čuli jasna svedočenja da je bio u poziciji da čuje razgovor između doktorke Bosanac i Borsingera 19. novembra o tome da je evakuacija trebalo da počne u 8.00 časova tog jutra. Pretresno veće će se možda setiti da je u stvari Šljivančanin tokom svedočenja rekao da je bio razočaran i iznenađen što Borsinger nije stigao do bolnice pre 6.00 časova ujutru. Prema tome, to se apsolutno razlikuje od izvedenih dokaza u celosti protivreći onome što je rekao Korica i što su rekli drugi svedoci. Isto tako po našem mišljenju, ona laž koji je on izgovorio, a to vidimo u tabulatoru 5, gde kaže da "Mi nismo nikada nikoga sprečili da bude prisutan niti da vidi šta rade jedinice JNA, mi to ne branimo ni danas kada se vrši evakuacija bolnice". Ja pretpostavljam da se može reći ovo: da je bila njegova namera da ukloni žrtve "Ovčare", on bi to i rekao, zar ne? Ali bez obzira na to, očekivali smo da on kaže da do evakuacije nije došlo zbog toga što je bilo borbi, bilo pucnjave, bilo zabrinutosti zbog mina. To je bio čovek koji je zapravo prilagođavao priču situaciji i onome što mu je u tom trenutku odgovaralo. I po našem mišljenju, to je očigledan dokaz toga da je on lagao i to da je lagao više puta sa namerom da se ti ljudi evakušu. U završnom podnesku Odbrane, u pasusima 414 i 420, oni tvrde kako međunarodnim posmatračima nije bio zabranjen pristup bolnici zato što su oni samo trebali da posmatraju drugu evakuaciju, i da su stigli iz tog razloga tek u 10.30 časova. Po našem mišljenju, to je apsolutna besmislica i to govorim uz svo dužno poštovanje, jer to je apsolutno suprotno onome što je Šljivančanin rekao tokom svedočenja. Šljivančanin je rekao da je bio zapravo iznerviran time što Borsinger nije stigao u bolnicu pre 6.00 časova ujutru. Još jedna stvar je da su posmatrači obaveštavali javnost zato što im je bilo dozvoljeno da to snimaju video kamerom. Pa naravno da su obaveštavali, ali tek posle 10.30 časova, tako da to opet nije dobra poenta, uz svo uvažavanje. Isto tako, Odbrana kaže da su posmatrači bili zaustavljeni iz bezbednosnih razloga. Međutim, mi smatramo da ako se nešto kaže, to ne znači da je to što je rečeno dokaz da je istina. Sada još nekoliko stvari o svađi Borsingera i Šljivančanina i o njegovoj izjavi medijima. Kad su mediji konačno došli u bolnicu, snimili su svađu između Šljivančanina i

Borsingera. Borsinger je kasnije dao izjavu u kojoj je rekao da je nemoguće da njegova institucija obavlja poslove koji su joj povereni. On je potvrdio da je Operativna grupa Jug prekršila prethodni sporazum. Pretresno veće setiče se da je on rekao: "Ja ne mogu da radim svoj posao". Prema tome, mi tvrdimo da iako gospodin Šljivančanin kaže "Borsinger i ja smo dobri prijatelji, dobro smo se slagali", to je potpuna besmislica. Pogledajte samo kako se ponašao prema Borsingeru, sa potpunim prezirom. Nije pokušavao da postigne bilo kakav kompromis i prema njemu se ponašao neverovatno arogantno. Kao što sam već rekao, Šljivančanin je negirao tu opstrukciju. On je reagovao jednom prkosnom izjavom novinarima, kojom je oštro kritikovao Međunarodni komitet Crvenog krsta i potvrdio da on rukovodi evakuacijom u to vreme. Podsećam Pretresno veće na dve izjave: "Gospodo iz štampe, ovo je Jugoslovenska narodna armija. Ja sam veoma ponosan da budem na čelu takvih oficira i takvih vojnika. Ja sam jutros rekao jednom gospodinu: Ovde u mojoj domovini i u mojoj zemlji ja sam komandant, a ja ću poštovati sve zakone i sve što on kaže kada ja budem u njegovoj zemlji". To je u tabulatoru 5. Neću više sa tim da se bavim, ali se na to odnosi.

Blokiranje međunarodnih posmatrača 20. novembra. Nije to bilo samo 20. novembra, nego i 18. i 19. novembra. Šljivančanin nije dozvolio pristup bolnici Evropskim posmatračima, tvrdio je da se i dalje vode borbe. Pogledajte iskaz Jan Allan Shoua i Kypra. Drugo, dobro poznati spor između Cyrus Vance i Okuna iako zapravo to nije bio samo Okun, nego i Vance i Šljivančanin 19. novembra. Videli smo video snimak rasprave. Čuli ste dosta svedočenja o tome. Međutim, opet se koristio isti izgovor - bezbednosni rizik. Bolnica je bila u zoni Operativne grupe Sever, ali ipak mi tvrdimo da je Šljivančanin viđen u bolnici u 6.00 časova ujutru tog istog dana ukoliko poverujete svedoku koji to tvrdi. I to bi objasnilo činjenicu da on nikada nije kontaktirao Operativnu grupu Jug kao ni Operativnu grupu Sever. Drugo, kad je reč ponovo o Okunu, Pretresno veće je imalo priliku da ga ovde proceni. On je svedočio vrlo precizno i rekao je da se Šljivančanin nikada nije savetovao ni sa kim pre nego što bi doneo svoju odluku. On je rekao: "Mi smo bili pod kontrolom i u rukama Šljivančanina. On je bio naš glavni sagovornik. On je bi glavna osoba sa kojom je Vance o tome razgovarao". U tabulatoru 7. vidimo da je Međunarodni komitet Crvenog krsta uspeo da stigne do bolnice uveče 19. novembra. Dokazni predmet 322. Pogledajte to molim vas. Tu sam samo iskopirao jednu stranicu, 11 paragraf. Tu piše: "Međunarodni Crveni krst je izbačen iz bolnice u 20.00 časova 19. novembra". Prema tome, mi i opet tvrdimo da se radi o jednoj smišljenoj politici Šljivančanina čiji je cilj bio da se osigura da ti posmatrači nemaju kontrolu i nemaju pristup ljudima u bolnici. A sada prelazim na novu temu - Organi bezbednosti Gardijske motorizovane brigade. Mi tvrdimo da su oni delovali kao organi bezbednosti Operativne grupe Jug. Naravno, gospodin Šljivančanin kaže da to nije slučaj, paragrafi 39 i 60 podneska Odrane. Ja neću da ponavljam naš podnesak, to je paragraf 528 u našem podnesku, ali želim da kažem sledeće: Organi bezbednosti Gardijske motorizovane brigade postali su vršioци dužnosti organa bezbednosti Operativne grupe Jug. Šljivančanin je bio komandant Gardijske motorizovane brigade kada je Mrkšić imenovan za komandanta Operativne grupe Jug. Drugo, ulogu i položaj

Šljivančanina su potvrdile njegove bivše kolege i podređeni. Imamo čak četiri oficira koji su o tome svedočili i još dva eksperta: Trifunović, vidite referencu, Vojnović, Vukosavljević i Vukašinović, a tu je još i Reynaud Theunens. Međutim, možda još važnije, tu je i izveštaj Vuge, a on je ekspert samog Šljivančanina. Mislim da je to tabulator 8, samo trenutak. Da, molim Pretresno veće da pogleda eksterski izveštaj za gospodina Šljivančanina. To je strana 50 gde nalazimo sledeće: "Komandant Operativne grupe Jug pukovnik Mile Mrkšić, imenovao je među drugim oficirima, majora Šljivančanina za načelnika organa bezbednosti Gardijske motorizovane brigade i Operativne grupe Jug". A na sledećoj strani, to je kopija strane 75, pri dnu je označeno: "Major Šljivančanin, kada je reč o poslovima i zaduženjima koje je imao u sferi bezbednosti bio je nadležan za organe bezbednosti Gardijske motorizovane brigade i Operativne grupe Jug u to vreme u Vukovaru kada je OG Jug postojala". A to je njegov ekspert i on to kaže u svom izveštaju pored svih ovih drugih. To možete naći u tabulatorima 8, 9, 10 i 11 i 12 u koje sada neću da ulazim. Još nekoliko reči o organima bezbednosti Gardijske motorizovane brigade i Operativne grupe Jug i tome da li su oni mogli da izdaju naređenja vojnim policajcima? Izgleda da Odbrana tvrdi u svom podnesku na strani 31 do 38 da je nemoguće da organ bezbednosti izdaje naređenja Vojnoj policiji. To je u podnesku Tužilaštva na 521 i 522, mi se tu oslanjamo na tabulator 13, član 23.3 Pravilnika organa bezbednosti u oružanim snagama SFRJ gde stoji da: "Vojna policija takođe može da vrši dužnosti organa bezbednosti pod komandom oficira organa bezbednosti uz odobrenje komandanta. To je u tabulatoru 13. Ovo je član 23. Ja sad neću to sve da pročitam, ali pri samom dnu počinje sa: "Angažovanje jedinica ili pojedinih pripadnika Vojne policije na izvršenju zadataka iz delokruga organa bezbednosti određuje starešina organa bezbednosti iz stava 1 ove tačke, uz saglasnost pretpostavljenog vojnog starešine." Praktično govoreći, Karan je to tako objasnio kada je svedočio, da na primer "ako teroristička grupa uđe u neko područje, onda bi pojedini pripadnici Vojne policije praktično sprovedili zadatke koji inače pripadaju našem delokrugu". A ekspert Šljivančanina, Vuga, potvrdio je da je vođenje jedinica Vojne policije među zadacima u kojima može da učestvuje organ bezbednosti. Ako pogledate u tabulator 14, mislim da vam je to podvučeno. A to je i na strani broj 12, tabulator 14, gde se kaže da organi bezbednosti mogu da učestvuju, a onda: Stav 2.2, rad Vojne policije u rukovođenju radom jedinica Vojne policije, opremanju, obuci i tako dalje." Prema tome mi tvrdimo da iako obično komandant izdaje naređenja Vojnoj policiji, načelnik organa bezbednosti nije sprečen da to isto čini. Kao što sam već rekao, postoje dokazi o tome kada je reč o trijaži i transportu izdvojenih ljudi iz vukovarske bolnice. I Panić i Vuga potvrdili su da je komandna odgovornost nad Vojnom policijom bila prenetna na Šljivančanina za potrebe evakuacije bolnice, to je tabulator 15. Mislim da vam je tu podvučen zaključak da su: "Organi bezbednosti Vojne policije Prve gardijske motorizovane brigade pod komandom majora Šljivančanina izvršavali taj zadatak u skladu sa svim pravilima imajući u vidu situaciju koja je tada vladala u bolnici i gradu Vukovaru."

A sada nešto o saznanjima i prethodnim obaveštenjima. To se u izvesnoj meri preklapa sa gospodinom Mrkšićem koji ja nisam zaboravio i kasnije ću reći nešto

više o njemu. Mislim da pre pada Vukovara tu postoje četiri stvari. Prvo je u našem podnesku - paragrafi od 587 do 592. Mi tvrdimo da je najkasnije do oktobra 1991. godine Šljivančanin postao upoznat sa neprijateljstvu vukovarske Teritorijalne odbrane prema nesrbima i Hrvatima koji su bili opkoljeni u Vukovaru, kao i to da je bio upoznat sa zločinima koje je Teritorijalna odbrana učinila. Postoje precizni izveštaji o tome. To je u tabulatoru 16, neću ići u detalje ako mi dozvolite, u stvari ipak, možda samo na brzinu to da pogledamo u tabulatoru 16. Trebalo bi da je podvučeno. Znači 18. oktobar, to znači mesec dana pre predaje Vukovara. Skrećem pažnju Pretresnom veću na glavni deo gde stoji: "Prema zarobljenicima brutalno postupaju, a sve češće na licu mesta vrše njihovo lišavanje života i zadovoljavanje pravde...", a onda se pominju i drugi zločini. Mi tvrdimo da ima dokaza da je sam Šljivančanin preferirao da bude na terenu, a ne u Komandi u Negoslavcima. Tu si dokazni predmeti, i neću sada da skrećem Pretresnom veću pažnju na to. Ali naglasću ono što je rekao Trifunović - da je on gotovo svakog dana bio na liniji fronta u kontaktu sa neprijateljem kao viši oficir i viši organ bezbednosti, iako to nije bila njegova dužnost. Mi tvrdimo još dve stvari. On je toliko vremena provodio na terenu da su neki oficiri mislili da je njegova komanda locirana na nekom drugom mestu. To je čini mi se rekao svedok P-018. Drugo, njega su u Vukovaru videli kao glavnog, kao čoveka kome su Radić i vukovarska Teritorijalna odbrana odgovarali. Ponovo je to svedok P-018, koji kaže da kapetan Radić nije bio podređen Tešiću nego Šljivančaninu. Kad je reč o lokalnim četnicima, Šljivančanin je bio onaj koji je imao glavnu reč i praktično je bio zadužen za sve njih. Dakle, ukoliko možemo da poverujemo tom iskazu, to je jedan vrlo značajan iskaz u vezi sa njim. I opet isti svedok: "Po mom mišljenju, on je bio glavni komandant za sve nas. O svemu što se događalo u vezi sa četnicima, u vezi sa vojskom, trebalo je informisati majora Šljivančanina". Jedno od pitanja koje je iskrslo na suđenju je bio sastanak u kući Stanka Vujanovića. Mi tvrdimo da je sasvim jasno da postoje dokazi da su tamo bili Šljivančanin i Radić, kao i mnogi oficiri poput Kranfilova, kao i pripadnici Teritorijalne odbrane Vukovara i onu su se tamo redovno sastajali. Svrha sastanaka bila je koordinacija i usaglašavanje borbenih aktivnosti. To je rekao Vukašinović, pogledajte transkript, jedan od svedoka Odbrane. Tabulator 20, molim vas samo trenutak... to je jedan novinski članak, koji je on prihvatio. Možda će se Pretresno veće setiti da je Vukašinovićev dokument bio prilično neprijateljski raspoložen, posebno prema P-002. Vidite da se i tu takođe spomnu sastanci na tom mestu. Zatim, sastavljanje liste. Šljivančanin je redovno dobijao imena potencijalnih hrvatskih branioca, ne samo od svojih lokalnih izvora nego i od nadređene Komande. To su tabulatori 22, 23 i 24. Tu imamo veliki broj imena, neka od tih imena su ista sa imenima ljudi koji su ubijeni na "Ovčari". Ali, u svakom slučaju glavno je sledeće da je postojala je aktivna politika prikupljanja imena ljudi koji su bili protivnici JNA i tog režima. Šljivančanin je u svojstvu načelnika organa bezbednosti bio centralna figura tog mehanizma. Zatim prisustvo informisanjima Operativne grupe Jug koja su se održavala svakog dana u Negoslavcima. Vidimo da je on znao za izveštaje i naređenja koja je dobijao, naređenja u kojima Mrkšić govori o nasilnom ponašanju pripadnika Teritorijalne odbrane Vukovara. Pogledajte u tabulatoru 25 naređenje Živote

Panića od 19. oktobra. Neću sada da ponovo prolazim kroz to, ali vidite da se očigledno radi o mesecu oktobru. Pretresno veće se seća, maločas sam pomenuo jedan dokument od 18. oktobra. Ovaj je dan kasnije.

Zatim imate borbeni izveštaj, dokazni predmet broj 414 o motivaciji, koji možda nije najuverljiviji dokument na svetu, ali ipak pokazuje to da je postojao jedan neprekidni problem. Zatim u tabulatoru 26, dokazni predmet broj 415 to je dokument koji su svi već videli i koji neću da ponavljam, ali očigledno je da se on odnosi koliko na Mrkšića toliko i na Šljivančanina.

Ako pogledate iskaz Trifunovića, prema njegovim rečima, Šljivančanin i Mrkšić su bili upoznati sa izveštajima o problemima sa lokalnim stanovništvom i Teritorijalnom odbranom koji su dolazili u Komandu Operativne grupe Jug počev od 18. novembra. Prema tome, ne radi se tu o jednom stalnom obrascu ponašanja, nego o pogoršanju situacije u to vreme. I ne radi se o tome da neko može da kaže: pa nismo znali, mislili smo da je to sve prošlo. Ne, imamo tačno vreme svega toga, što je veoma važno.

Sastanak sa Šešeljem. Imate dokazni predmet 885, to je tabulator 27. To je sastanak koji Odbrana čvrsto osporava, u kući Stanka Vujanovića 13. novembra. Razlog zbog koga se svedok P-002 seća tog datuma je čini mi se jasan svima. Ali Šljivančanin, Radić i drugi iz Operativne grupe Jug i vukovarske Teritorijalne odbrane bili su tamo. Tamo je Šešelj rekao njegovu čuvenu rečenicu "Nijedan ustaša neće izaći živ iz Vukovara". Po našem mišljenju, postoje dokazi da je Šljivančanin imao pozitivno mišljenje i o Šešelju i o Arkanu. To stoji u njegovom transkriptu za vreme unakrsnog ispitivanja u vezi sa jednim dokumentom, koji je on prihvatio. Prema tome, mi u vezi sa svedokom P-002, jednim važnim svedokom tvrdimo tri stvari. Prvo, on je dodao ime Šljivančanina odmah nakon sastanaka u Vukovaru. Kad je tom svedoku pokazana beležnica, on je potvrdio da se Šljivančanin nalazi u beležnici kao osoba prisutna na sastanku. I treće, P-002 svedočio je da je čuo Šljivančanina kako govori jer je on imao glas koji se lako može razaznati, ali nije zapisao ništa od onoga što je Šljivančanin rekao. Prema tome, mi tvrdimo ponovo da je to važan dokaz. Idem dalje sa beleškama. o prethodnom obaveštenju. Pre evakuacije bolnice, brojevi našeg podneska... paragrafi broj 593 do 598.

U bolnici 19. novembra bilo je pripadnika vukovarske Teritorijalne odbrane koji su se ponašali preteći. Simić je zatražio pojačanja od Paunovića i poslan je jedan vod Vojne policije 20 novembra. Mi tvrdimo da je Šljivančanin bio prisutan u vukovarskoj bolnici 19. novembra i pre i posle Informisanja u Operativnoj grupi Jug u 18.00 časova. Mi tvrdimo da je onda sasvim razuman zaključak koji iz toga može da se izvede taj da je on prisustvovao tim događajima. I u vezi sa tim, Trifunović kaže da su Šljivančaninu bili poznati problemi sa Teritorijalnom odbranom, da je to došlo do Operativne grupe Jug 18. i 19. novembra - pre evakuacije bolnice i da postoje brojni svedoci koji su svedočili o tome da su pripadnici Teritorijalne odbrane u to vreme pretili i ponašali se preteće.

A sada nekoliko reči o evakuaciji iz "Veleprometa" 19. novembra uveče. To je posle bolnice. Dve stvari u vezi sa tim. Prvo kad je reč o prethodnom obaveštenju. Pretresno veće će se setiti da je Borisavljević koga je bio postavio Šljivančanin bio nadležan za stvari koje se dešavaju u "Veleprometu". Molim vas pogledajte

sada tabulator 28 o tome, i mada mislim da ćete se svi jasno setiti ovog dokumenta, posebno je obeležen za vas. I tu imate 10. novembar, imamo Centar za prijem civila i za čuvanje materijalnih dobara, a to je, i podvlačim te reči, pod direktnom upravom Borisavljevića. Nije stvar u tome da se on samo našao tamo, nego se u stvari radi o tome da je on bio zadužen za upravljanje time. Kao takav, s obzirom da je direktno bio potčinjen Šljivančaninu, a i s obzirom na to kakva je vrsta oficira bio Šljivančanin, i na zaduženja koja je imao i kako ih je obavljao, jasno je da je morao da zna šta se dešava. Drugo, da je organ bezbednosti učestvovao i izveštavao o obradi zatvorenika, uključujući i "Velepromet" - to je tabulator 29 i 30, a odnosi se i na tabulator 28, tako da možemo da se vratimo i vremenski malo unazad u tabulator 11. U svakom slučaju poenta je da je bilo takvog obaveštavanja. Zatim je Šljivančanin sa Mrkšićem, od koga je dobio ovlašćenje, informisao Vujića i druge oficire bezbednosti koje je uputila Uprava bezbednosti SSNO i Prve vojne oblasti - o evakuaciji ratnih zatvorenika koji su zadržani u "Veleprometu". Naravno ponovo se jako osporava kada Vujić jednostavno kaže da je Šljivančanin rekao: "Nemojte da budete iznenađeni ako tamo naiđete na četnike koji kolju ustaše". U vezi sa ovom temom bilo je jako mnogo pitanja postavljenih u unakrsnom ispitivanju. A ja bih to ovako rekao: imali ste priliku da vidite Vujića. Ja mislim da je on hrabar čovek i ja takođe mislim da je on jedan častan čovek, i iznad svega pošten. On nije vrsta ljudi koji bi rekli nešto tako što podrazumeva očigledne posledice, ukoliko to ne bi zaista bilo istinito. I ja stvarno mislim da se to jako dobro uklapa u opštu sliku svih događaja koji su se tada u to vreme dešavali.

Kasnije, što se tiče događaja koji su se desili te iste večeri, Vujić je izvestio Šljivančanina o ubistvima na "Veleprometu". Ubistva su se tamo dogodila i tamo su počinjena. I to se takođe osporava. Međutim, mi tvrdimo da se takođe i to uklapa u sliku onoga što se tada dešavalo u to vreme. Sledećeg jutra je Šljivančanin takođe bio prisutan kada je Vujić naredio Kijanoviću, koji je takođe bio jedan iz ekipe SSNO-a da obiđe "Velepromet" i okolinu da bi locirao tela. Te večeri je Kijanović izvestio Vujića da je prikupljeno 17 tela i da su ona sahranjena na vojnom groblju uz pomoć Mrkšićevih oficira. Zatim u podnesku Odbrane, paragrafi 214 i 224 tvrdi se da je evakuacija civila 19. novembra predložena od strane Šljivančanina i Borsingera da bi se bolnica malo rasteretila i da bi se pripremila za evakuaciju ranjenih i bolesnih. Mi tvrdimo da to jednostavno nije logično, jer su oni mogli sve njih da evakušu te iste večeri ili 20. novembra pre nego što su evakuisani bolesni i ranjeni. I to je takođe jedan neverljiv tip dokaza. Sada bih prešao na evakuaciju sa Mitnice, pošto mi tvrdimo da je i za evakuaciju sa Mitnice 18. novembra bio odgovoran Šljivančanin. Mi se time bavimo u našem podnesku u paragrafima 535, 536 koji se odnose i na identifikaciju Karanfilova, što je veoma važno. Hteo bih da skrenem pažnju Pretresnom veću na dve stvari. Prvo, Šljivančanin je poslao Karanfilova na pregovore u Mitnici i Karanfilov je bio taj koji je izvestio Šljivančanina o ishodu tih pregovora. Drugo, Šljivančanin je poslao Karanfilova na "Ovčaru", a mi tvrdimo zato da bi preneo naređenja Vezamereviću, jer je on kao oficir 80. motorizovane brigade bio zadužen za bezbednost ratnih zarobljenika tokom te noći, i da su se Karanfilov i Vezmarović sreli tokom dana 18. novembra, kada je Karanfilov bio njemu predstavljen i imao

više razgovora sa Vezmarovićem. To je značajno zato, a pokušaću da se time duže pozabavim ukoliko mi vreme dozvoli, jer se bavi identifikacijom Karanfilova 20. novembra, i to je najbolja identifikacija koja se uopšte može ostvariti pod ovim uslovima: Imate identifikaciju 18. novembra putem jednostavnog predstavljanja, imate ime zapisano u knjizi tako da tu nema niakvog spora, i imate činjenicu da su Vezmarović i Karanfilov zajedno razgovarali nekih 15 ili 20 minuta. 19. novembra... a to je bilo predveče. Sasvim je jasno da je 19. Karanfilov bio tamo sat i po vremena u vezi sa evakuacijom u Vezmarevićevom prisustvu. Imate potvrdu onoga što bih ja nazvao prepoznavanje. A što se tiče 20. novembra, Vezmarović je tada rekao da jedno pola sata imao kontakte sa Karanfilovim i da je sa ovim oficijom zajednički radio i u nekim prethodnim prilikama. Takva je priroda ovog svedočenja, koje je po nama izuzetno uverljivo. U svakom slučaju, sledećeg jutra, 19. novembra, Karanfilov je bio prisutan na "Ovčari" kada je došlo do primopredaje. I Karanfilov je i tu imao kontakte sa Vezmarovićem i informisao ga je da treba da otkuca listu sa imenima zatvorenika. Kao što sam već rekao, ime Karanfilova nalazilo se u beležnici.

Sada ću da pređem na podnesak Tužilaštva, na paragraf 537, jer je Šljivančanin bio prisutan na "Ovčari" priličan vremenski period. Dve vrste dokaza su ovde, mi tvrdimo veoma važne. Kasno popodne, Šljivančanin je naredio svedoku P-014 ... *Izbrisano po nalogu Pretresnog veća* ... da pošalje vojnike sa vozilima da drže stražu do njihovog transporta u "Velepromet" te večeri, iako to Odbrana tvrdi da se desilo 19. novembra. To je možda i sporno – kada su u stvari odvežena vozila. Neko bi mogao da pomisli da su ona pomerena zato da bi se osiguralo da niko ne vidi šta se dogodilo, ali je jasno da je to sporno područje. Ja tvrdim da je ono što je važnije jedna druga stvar, a to je da je tokom te noći Šljivančanin došao do autobusa gde su bili civili koji su evakuisani sa Mitnice. On je bio u prisustvu ili u pratnji pripadnika Teritorijalne odbrane, i naredio je da se žene odvoje od muškaraca. Žene su odbile takvo odvajanje, i posle jedne burne rasprave, Šljivančanin je dozvolio da se svi civili zajedno ukrcaju. Jedan pripadnik Teritorijalne odbrane rekao je mužu gospođe Foro da bi oni, da nisu bili tada oslobođeni, imali sasvim drugačiju sudbinu. Zato je ovaj iskaz po meni jako bitan, jer pokazuje da je već 18. novembra jasno postojao proces selekcije gde su se muškarci odvajali od žena, *Izbrisano po nalogu Pretresnog veća* sa tim komentaram, ako je Foro tačno rekao, apsolutno je postojala namera da im se nešto dogodi.

20. novembra, evakuacija bolnice. U našem podnesku to su paragrafi 599 do 609. Ovdje se racionalno odnosi i na evakuaciju sa Mitnice, jer mi kažemo da su se tu ponašali na jedan način skoro vojnički, i tu im je i pružena odgovarajuća zaštita. Moguće je da se čovek zapita da li to možda ne bi bilo tako da tamo nisu bili predstavnici Crvenog krsta i *Sky* televizije, ali to je čisto nagađanje i ne bi trebalo da idem dalje u tom smislu. Međutim, sasvim je jasno da je pravljena velika razlika između vojnika i kriminalaca, onih branitelja koji su potražili utočište pod krovom bolnice. Znači, imamo ljude iz Mitničkog bataljona i imamo ljude u bolnici. Karanfilov, Karan i Šljivančanin izrazili su stanovnište da su oni vukovarski branitelji koji su potražili u vukovarskoj bolnici utočište, bili po njima

kriminalci i teroristi. I on je pravio razliku između njih i Mitničkog bataljona i rekao je da će se sa njima postupati drugačije nego sa ovom potonjom grupom. Mi tvrdimo da je ovo sama srž ove cele stvari - za šta su smatrani ljudi koji su bili držani u bolnici.

Idemo dalje. Selekcija odnosno trijaža uz pomoć spiskova u Vukovaru. Ne mogu da ne pomislim na jedan slučaj sa Conan Doyleom i njegovim doktorom Watsonom kada je rekao: "To je samo Watson, pas nije zalajao." A ovde imamo slučaj da nije bilo spiskova. Upravo je to odsustvo spiskova ono što je značajna činjenica u vezi sa trijažom u bolnici. A Organ bezbednosti je koristio spiskove kako bi identifikovao potencijalne zločince koji se kriju u bolnici, i o tome su dali iskaze: Kolesar, Došen i svedok P-021 – da su u tome učestvovali Šljivančanin i Karan. Takođe je značajno i iznenađuje na neki način, i ja ću možda izokola da se tu dotaknem gospodina Radića. Jasno je da je u delu izvođenja dokaza Tužilaštva i izjava doktora Njavra koji je rekao da kada je ta osoba došla da je to bio Radić i da je tražio kolegu, ali ko god da je bila ta osoba, očigledno je radio na identifikaciji, pokušavajući da otkrije ko je bio ko, da li su oni bili povređeni ili nisu. Još uvek mi tvrdimo da je to bio Radić ali ukoliko nije bio Radić, onda je očigledno to bio Karan, pošto je Karan konkretnog doktora poznao. Na Pretresnom veću je da odluči, ali ukoliko Pretresno veće odluči da je to bio Karan to znači da je Karan već bio aktivan 18. novembra i išao po bolnici i pokušao da utvrdi ko jeste a ko nije tamo po tom medicinskom osnovu i da u stvari otkrije koja su ta lica. Ali, kao što sam rekao, mi se držimo onoga što imamo. Očito je da nisu bile predviđene žene u toj pretrazi, nisu pravljene nikakvi spiskovi i očigledno je da je ovakva vrsta postupanja u suprotnosti sa procedurama koje se primenjuju na ratne zatvorenike. I čak i ako se kaže: Takve su bile okolnosti i to nije moglo da se učini - to ne drži vodu. Jer jednostavno rečeno, za Mitnicu su izrađeni spiskovi i trijažna tehnika koja je tamo usvojena o zaustavljanju i pretresu bi apsolutno bila primenljiva i ovde za pravljenje spiskova.

Treća stvar je vukovarska Teritorijalna odbrana, Miroljub i Bogdan Kuzmić i drugi koji su učestvovali uz Vojnu policiju kao što je i priznao gospodin Šljivančanin, u prvoj trijaži, a isto tako i u drugoj trijaži lica. Znači tu je bio uključen Miroljub Vujović koji je i kasnije figurirao u svemu ovome. Upotreba Vojne policije u trijaži i pretresu po naređenju Šljivančanina uključivala je i Paunovića i Simića, koji su negirali da su njihovi ljudi primali naređenja od Šljivančanina. Ali, Paunović nije ostao u bolnici čitavo vreme, a i Simić nije znao šta se dešava unutra, a ponekad izgleda i izvan bolnice. Ali mislim da je korektno reći da je Šljivančanin rekao, to je transkript 13.628, on je rekao da oni jesu učestvovali. A u vezi sa procesom ponovljene trijaže, Šljivančanin je naredio da se ti ljudi koji su vraćeni, a mi kažemo da su ih doveli Radić i Vukašinović - postroje, a onda su Miroljub Vujović i Bogdan Kuzmić ukazivali Šljivančaninu na one koji su bili ideološki podobni i na one koji su bili ustaše, kao što sam već napomenuo i ne bih da se ponavljam. Nije bez značaja, nažalost, da su tela devet ljudi koji su ponovo vraćeni u autobus, kasnije eshumirana na "Ovčari".

Prisustvo u kasarni. Tu neću ići u detalje. Pokušao sam to ranije da obradim, i očigledno je da tu ima dovoljno dokaza, i to kod svedoka P-009, imate iskaz u vezi sa tim.

Što se tiče prisustva na "Ovčari" imate svedoke P-009 i Zlogleđu, i čuli ste suštinu toga, pa ću sada da predem dalje. Hteo bih sada, a skoro sam na kraju ovog dela, hteo bih da se pozabavim izveštavanjem potčinjenih Šljivančaninu, jer je očigledno taj odnos jako bitan. Tu ima četiri stvari kojima želimo da se pozabavimo. Vukašinović i Karanfilov su ga obavestili o incidentu u kasarni, i kako se oni u tome slažu, on nije preduzeo nikakve mere bez obzira što je bio zadužen za njihovu bezbednost i bez obzira na činjenicu da je imao radio aparat. Toga se Pretresno veće pretpostavljam dobro seća. Drugo, Šljivančanin je bio informisan od strane Vukašinovića, ukoliko je njemu za verovati, o tome da se ljudi prebijaju na "Ovčari", a imajući u vidu da je takođe dao iskaz da je on Šljivančaninu rekao za incident u kasarni.

Treće, Šljivančanin je došao u Štab Operativne grupe Jug 20. novembra da prisustvuje redovnom sastanku u 18.00 časova. Znači, mi tvrdimo da je on bio prisutan kada je Vojnović informisao Mrkšića da se ljudi na "Ovčari" tuku i kada je Mrkšić ukazao da već zna za tu situaciju, kao i kada je ukazano na to da 80. brigada treba da napusti "Ovčaru".

I na kraju, iako to nije najvažniji argument, da je Šljivančanin, rečeno je od strane Vukašinovića u njegovim ranijim iskazima, da su otišli na "Ovčaru" u noći 20. novembra na osnovu Mrkšićevog naređenja. Da li je to zaista tako ili ne kako su rekli Vukašinović i Šljivančanin je srećom nešto o čemu Pretresno veće mora da presudi, a ne ja.

Ali sasvim je jasno da je Šljivančanin, ako je bio na tom sastanku, mogao da bude upoznat sa informacijom koju je Mrkšić dobio od Vojnovića.

A sada da se osvrnemo na njegovo prisustvo na raznim lokacijama evakuacije, što bi po našem mišljenju bilo apsolutno logično i u skladu sa komandnom ulogom koju je on imao kada je reč o evakuaciji. Što se tiče kasnijih saznanja Šljivančanina o ubistvima, to je nešto o čemu smo govorili u pasusima 610 i 611 našeg završnog podneska i imamo svedočenje koje je dala svedokinja Florance Hartmann za 18. novembar 1992. godine: tokom proslave pada Vukovara, Hartmann je razgovarala sa Šljivančaninom: "Šta se desilo na "Ovčari"? Neko treba da ta tela negde zakopa?" To je nešto što se potpuno poriče. Ne znam kakva su gledišta drugih o Florance Hartmann i novinarima, da li je ona kredibilni svedok, ja kažem da jeste. Ukoliko on jeste znao i jeste bio učesnik, kako mi tvrdimo, onda je savršeno jasno da Pretresno veće mora da izvuče neke zaključke što se tiče Vukašinovića, jer je očigledno postojao jedan vrlo blizak odnos između Vukašinovića i Šljivančanina. I sam Vukašinović je rekao da su već 21.

novembra, sledećeg dana, počele da kruže glasine Vukovarom o ubistvima. To je bilo samo jedan dan nakon što se dogodilo. A zamenik Vukašinovića ga je obavestio: "Šefe, čuli smo da su ljudi sa "Ovčare" nestali preko noći i da su ih odveli da bi ih likvidirali". Mi naravno znamo da je Vukosavljević dao iskaz o tome kako je obavestio organ bezbednosti ali oni nisu želeli ništa da urade, a to možete da nađete u tabulatoru 31, na koji se sada neću osvrutati. To bi bili svi aspekti o kojima sam želeo da govorim vezano za gospodina Šljivančanina. A još uvek nisam završio sa gospodinom Šljivančaninom, ali moraću zbog vremena. Mogu li sada da nastavim uz dozvolu Pretresnog veća... Mogu li molim vas da...

SUDIJA THELIN: Gospodine Moore, pre nego što pređete na drugu temu, imam pitanje za vas, ali ne izvan konteksta. Može biti da se ne sećam, ali čini mi se da je postojala informacija da je general Vasiljević iz Ministarstva odbrane bio pristuan uveče 20. novembra i da je imao nekih kontakata sa gospodinom Šljivančaninom, i takođe u tom kontekstu je bilo informacija od njega o tome kako bi trebalo što više ratnih zarobljenika da se zadrži kako bi kasnije mogli da budu razmenjeni za zarobljenike sa druge strane. Hteo bih da čujem... možda ste mislili na to kasnije da se vratite, ali ja bih želeo sada da čujem kakvo je vaše mišljenje o tome, ukoliko vi to osporavate. A ukoliko ne, kako se to uklapa u celu sliku kakvom je Tužilaštvo vidi?

TUŽILAC MOORE: Ukoliko se ja dobro sećam, kada je reč o evakuaciji Mitnice, Šljivančaninu je pokazan telegram, ja mislim od Vasiljevića i on je to pokazao Vukašiniću i pitao ga: "Šta ti misliš o ovome?" To je prvi kontakt sa Vasiljevićem u to vreme. Drugi iskaz tiče se Karanfilova koji je, ja tvrdim na osnovu prisećanja, rekao da je vođena rasprava između Vasiljevića i Šljivančanina 19. novembra. Ja ću ovo parafrazirati i reći da su i jedan i drugi razgovarali povišenim tonom. Stav Tužilaštva je sledeći. Nemoguće je da mi znamo tačno šta se događalo u to vreme. Neću sada da nagađam, ali po našem mišljenju je prilično neuobičajeno da oficir u rangju majora Šljivančanin prema nadređenom oficiru kao što je Vasiljević u prisustvu drugih razgovara povišenim tonom. Jedno od mogućih tumačenja je da se Šljivančanin vrlo žustro suprotstavio naređenju koje je izdao Vasiljević i koje je video 18. novembra. A koliko se ja sećam, Šljivančanin u svom svedočenju rekao da je pokušao da primeni taj zahtev Vasiljevića kad je pravio spiskove ljudi koji su trebali da idu u Sremsku Mitrovicu. Mi ne možemo da kažemo šta se zapravo tu desilo. Jedino što je po našem mišljenju ovde neobično je njegova reakcija 18. novembra sa Vukašinićem i njegova reakcija i rasprava sa Vasiljevićem 19. novembra. Nisam siguran da mogu nešto više o ovome da vam kažem, jer Tužilaštvo nema definitivan stav po ovom pitanju.

SUDIJA THELIN: Hvala vam. Zadovoljili ste moje potrebe. Hvala vam, gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE: Nisam siguran na koji način to da shvatim, ali ću u svakom slučaju pokušati to da izbegnem. Mogu li molim vas sada da pređem na gospodina Mrkšića. Kada je reč o gospodinu Mrkšiću, primenili smo isti princip... Ne, ja mislim da je došlo do greške. Jedino što je trebalo da bude dostavljeno Pretresnom veću je ovaj registrator, ništa više. Ne, to nije trebalo da dobijete taj drugi neukoričeni dokument, ne znam kako se to desilo i molim da mi se to vrati. Ja sam za svaku eventualnost pripremljen i sada ću pokušati da obradim sve ovo što je moguće brže. Možemo li da računamo da je i Odbrana vratila sve svoje primerke. Sada ću dakle da se osvrnem na gospodina Mrkšića. Primenićemo isti princip. Mi smo pokušali da odaberemo dokumente i one delove koji su po našem mišljenju važni. Početna tačka po našem mišljenju je sledeća. Mrkšićev položaj je bi takav da je on definitivno bio komandant Gardijske motorizovane brigade, a on

je bio i komandant Operativne grupe Jug koja je postojala od 8. oktobra 1991. godine. U tabulatoru 1, to je dokazni predmet 591, čete to naći. Možda nije neophodno, ali Trifunović vrlo jasno stavlja do znanja šta je to. On kaže da: "Operativna zona je preuzeta od strane Gardijske motorizovane brigade a Komanda Gardijske motorizovane brigade pretvorena je u Komandu Operativne grupe Jug. A onda je komandant Mile Mrkšić postavljen za komandanta Operativne grupe Jug." Ovaj komentar Trifunovića odnosi se podjednako kako na Mrkšića tako i na Šljivančanina.

Naš drugi argument je da je Operativna grupa Jug bila privremena formacija, koja se sastojala od: Gardijske motorizovane brigade, 80. motorizovane brigade, Teritorijalne odbrane i raznih dobrovoljačkih jedinica, a postojala je do 23. novembra, kada je on potpisao svoje poslednje naređenje kao komandant Operativne grupe Jug. To naređenje možete da vidite pod tabulatorom 2. Možda nije neophodno da to sada pogledate već vas molim da pređete na tabulator 3, jer se tu nalazi jedan dokument koji se tiče jedne važne teme, a to je predpotčinjavanje. Vreme je 6.00 časova i tiče se predpotčinjavanja dobrovoljaca "Leve Supoderice" Teritorijalne odbrane Vukovara, a ovo je potpisao Mrkšić i datum je očito posle ubistava, i očito je da je Gardijska motorizovana brigada bila glavna snaga u okviru Operativne grupe Jug. Vukašinović i Trifunović su rekli da je bilo sasvim jasno da je Mrkšić imao nespornu kontrolu nad Operativnom grupom Jug i da njegovo komandovanje nikad nije bilo sporno. Čak ni na samom suđenju to nikad nije bila tema.

Što se tiče *de facto... de jure* odgovornosti, komandant brigade "ima isključivo pravo da komanduje svim jedinicama brigade i pridodatim jedinicama". To je tabulator 4 koji vrlo jasno govori o tome. Drugo, tabulator 5 se tiče delegiranja... da komandant može da prenese svoja ovlašćenja na podređene oficire, ali se kaže da komandant ne može da prenese odgovornost za situaciju u jedinicama, ovo je veoma važno, i ostaje odgovoran za njihove radnje uključujući i sve ono što proistekne na osnovu prenosa ovlašćenja. Ovde to vidite pod tabulatorom 4 i pod tabulatorom 5 gde imamo Pravila brigade, i to je sve označeno. E sada, što se tiče prenosa ovlašćenja, , prenos ovlašćenja za određenu operaciju sa komandanta na potčinjenog mu oficira, po našem mišljenju ne umanjuje obavezu komandanta da se pobrine za to da zadatak bude uspešno završen. To je rekao Pringle, na strani transkripta 11.051 i ja ga sada citiram: "Komandant je u potpunosti odgovoran za sve ono što se događa pod njegovom komandom, što rade oni koji su pod njegovom komandom i u njegovoj zoni odgovornosti. Da bi uspešno mogao da komanduje i rukovodi, komandant brigade mora da zna kakva je situacija u četama, bataljonima, zato što inače komandant brigade ne bi mogao da izdaje naređenja svojim bataljonima". To je rekao veštak Theunens na strani 10.715. To je jedan aksiom, zar ne, a to možemo da vidimo u tabulatoru 6, gde se kaže da imate obavezu da se pobrinete za to da ranjeni i zarobljeni budu tretirani na human način, i mislim da ću se na ovo osvrnuti u petak. Komandant isto tako mora svojim pretpostavljenima da prijavi bilo kakav zločin ili da pokrene istragu. To je po našem mišljenju veoma važno. Dakle, imamo propise JNA u tabulatoru 7, i molim vas da sada pogledate to. Član 21 i 36 - odgovornost koju on ima, i gde

se ponovo kaže da isto tako ima obavezu da zaštiti zarobljene pripadnike protivničkih snaga, to je član 51 tih istih Pravila.

Prema tome, tvrdnja Odbrane da Mrkšić sam po sebi ne može da naredi svojoj Vojnoj policiji da pokrene istragu je netačna. Nema nikakvih uporišta za to, to možemo naći u pasusima od 55 do 59 podneska Odbrane Mrkšića. Kao što je navedeno od strane komandanta Vojne policije koji je svedočio ovde pred Pretresnim većem, a to je bio Paunović, komandant Gardijske motorizovane brigade je imao direktnu kontrolu nad Vojnom policijom.

A sada da se osvrnemo na *de facto* ovlašćenja komandovanja i rukovođenja. Trifunović je na strani 8.113 rekao da je komandant Operativne grupe Jug bio informisan o svim važnijim pitanjima. Mi tvrdimo da gledajući naš završni podnesak, pasusi od 86 do 89, postaje savršeno jasno da je komandant, gospodin Mrkšić, mao dobro uhodan i funkcionalan i efikasan sistem za izvršavanje funkcije rukovođenja i komandovanja. Kada smo pitali našeg veštaka Pringlea da sagleda ovo iz perspektive komandne odgovornosti, rukovođenja i komandovanja, na strani transkripta 11.034 on je rekao: "Meni je jasno da je tu postojao jedan funkcionalni sistem rukovođenja i komandovanja, gde su informacije i naređenja išla linijom po lancu komandovanja od gore na dole i obrnuto, a to je upravo ono što bih ja i očekivao".

Druga stvar koja je isto tako važna je ratni dnevnik u kome su evidentirani najvažniji događaji i naređenja, izveštaji koji su slani i koje je dobijala Operativna grupa Jug, gde je jasno stavljeno do znanja da je između 1. oktobra i 23. novembra postojao jedan veoma efikasan, funkcionalan sistem rukovođenja i komandovanja između Operativne grupe Jug i nadređenih i podređenih komandi i jedinica. To je dokazni predmet 401, ratni dnevnik Gardijske motorizovane brigade. Brifinzi koji su održavani u Operativnoj grupi Jug su održavani svakodnevno, njima je prisustvovao Mrkšić, njegov načelnik Štaba Panić, pomoćnici načelnika, uključujući i Šljivančanina kao i drugi podređeni komandiri. Tokom ovih sastanaka, što je sasvim logično, podređeni su izveštavali Mrkšića i dobijali od njega zadatke. I kao što sam već rekao, svi članovi Komande Operativne grupe Jug su bili obavezni da svakog dana prisustvuju ovim sastancima.

I u zaključku da kažem da je naš stav da je Mrkšićev položaj bio takav da se može zaključiti da je on kao komandant Operativne grupe Jug imao potpunu kontrolu nad snagama koje su njemu bile podređene u okviru tog funkcionalnog sistema rukovođenja i komandovanja, da je imao odgovarajuće snage, i dovoljne snage da bi mogao da preuzme zaštitne mere ili da bi rešio neku problematičnu situaciju ukoliko ona iskrzne. I ne samo to, on je imao i obavezu da osigura da takve situacije ne iskrnsu. Citiraću ponovo Theunensa, koji je rekao: "Ovo je bila jedna veoma snažna brigada... bila je u punoj snazi."

A sada bih se osvrnuo na Mrkšićevu kontrolu nad evakuacijom bolnice. 18. novembra u 4.00 časa, Operativna grupa Jug je dobila naređenje od komandanta Prve vojne oblasti Živote Panića, i molim Pretresno veće da pogleda dokazni predmet 415, tabulator 8, strana 2: "...da se zauzme bolnica i zgrada MUP-a i da se očisti oslobođeni deo grada od preostalih ustaških snaga 19. novembra ujutru do 10.00 časova." U redovnom borbenom izveštaju koji je poslat Prvoj vojnoj

oblasti 20. novembra, Mrkšić je odgovorio, a to možete da nađete u našem podnesku u pasusima 49, 125, 132 i 192. Sada ću da se osvrnem na tabulator 9, to vam je označeno na 1. strani od 3 strane, da je: " Ovaj zadatak izvršen je do 11.00 časova 19. novembra i obezbeđena je sigurnost kretanja gradom kao i služba zaštite." Molim vas da sada anlizirate objašnjenje koje je dao Šljivančanin o tome kako to da Vance nije mogao da poseti vukovarsku bolnicu, kada je Vanceova poseta bila, ja verujem između 11.00 časova i ja mislim 13.00 ili oko 14.00 časova tog istog dana. Razlog zašto Vance nije mogao da poseti bolnicu je bila bezbednost.

A sada ponovo, kao što znamo, da je potpisan jedan sporazum koji se naziva Zagrebački ili Sporazum o evakuaciji. Mi prihvatamo da je teško proceniti kada je potpisan ovaj dokument, ali jasno je da je postojala namera da se to uradi, da se on potpiše. I ono što je važno je da je postignut sporazum o tome da se evakušu oni koji su bili ranjeni i bolesni i kao što je bilo rečeno, bolnica je trebalo da bude stavljena pod zaštitu Međunarodnog komiteta Crvenog krsta i posmatrača. 19. novembra Mrkšić je obavešten o tome da je počela i kako je tekla ta evakuacija onda kada se susreo sa doktorkom Bosanac, direktorkom bolnice. Bosanac je rekla, to je strana transkripta 670: "Ja sam mu rekla da je potpisan Sporazum u Zagrebu u ime Hrvatske vlade i u ime generala Rašete koji je predstavljao JNA, kao i u ime Evropske posmatračke mislije (ECMM). Ovaj Sporazum je naveo tačan način i maršrutu evakuacije. Ja sam mu rekla sve ovo popodne u Negoslavicima kada smo razgovarali". I ponovo se potvrđuje da je on bio oficir koji je imao komandu u svojoj zoni odgovornosti. Mrkšić je rekao doktorki Bosanac da je on taj koji će organizovati evakuaciju, a ovo potvrđuje i veštak Pringle kada je rekao da je: "Nemoguće da komandant nije bio upoznat sa evakuacijom zato što je to jedna velika operacija koja se odvija u njegovoj zoni odgovornosti. Prema tome apsolutno je nezamislivo da on može da ne bude upoznat sa tim. A iz ovih razloga koje sam naveo, on je morao da bude upoznat sa tim i u skladu sa tim ja bih očekivao od komandanta da sa njegovim osobljem planira i izdaje naređenje za jednu tako kompleksnu operaciju." To je strana 11.051. Mi smo čuli svedočenje da tokom dnevnog raporta 19. novembra Mrkšić je delegirao ili postavio Šljivančanina da bude glavni zaduženi za evakuaciju bolnice. Ja sam o ovome već govorio kada sam spominjao Vujića, strana transkripta je 4.530, gde je on rekao da je:

" Major Šljivančanin rekao da bolnica treba da se evakuše u skladu sa planom za evakuaciju i da će on, Šljivančanin, lično da bude zadužen za to." Panić, koji je bio načelnik štaba Operativne grupe Jug dao je sledeću izjavu Tužilaštvu:

"Neobično je da oficir za bezbednost bude zadužen za operaciju evakuacije, ali ja pretpostavljam da je Mrkšić postavio Šljivančanina na to mesto zbog važne uloge koju je imao sam organ bezbednosti u toj operaciji. Nije Šljivančanin samo bio odgovoran za trijažu zatvorenika, već je i komandovao celokupnom evakuacijom ljudi za Sremsku Mitrovicu". Ovde se kaže da je: "Šljivančanin mogao da izdaje naređenja Vojnoj policiji ili bilo kojoj drugoj jedinici koja je učestvovala u ovoj operaciji." Ali ovo je izjava Panića, a Panić je uz svo dužno poštovanje, činio sve što je mogao da se distancira od te izjave. Ja bih zamolio Pretresno veće da uzme u obzir kako je sastavljena ta izjava, da sagleda metode koje u korišćene, i da

bude sigurno da je to zaista tačno evidentirano, jer Panić je rekao da je možda govorio nepromišljeno. A ono što je po našem mišljenju želeo da kaže je da to nije bilo tačno, pa je pokušao da izmeni svoju izjavu kako bi olakšao položaj Šljivančanina a donekle i Mrkšića. I kada analiziramo kako je data ta izjava, ja bih rekao da je to istinita izjava, zato što je Panić dao tu izjavu tokom tri dana razgovora sa predstavnikom Tužilaštva u junu 2005. godine, a to je u transkriptu na strani 14.484. I kada je završio sa davanjem izjave, on nije hteo da potpiše englesku verziju zato što je hteo da prvo pročita na srpskom, to možemo da vidimo na strani transkripta 14.485. U septembru 2005 godine, posle dva meseca, ponovo se sastao sa istražiteljima koji su mu tada predali prevod te izjave onako kako je on to i tražio na srpskom jeziku, a on je to čitao između dva i tri sata. U njega je uneo detaljne i vrlo opširne ispravke gotovo na svakoj stranici izjave. Pretresno veće je to videlo. Pošto su sve te ispravke unete, odštampana je nova kopija na srpskom jeziku, a Panić je onda potpisao svaku stranicu te izjave. Kada je odgovarao na jedno pitanje u svedočenju u vezi sa tom izjavom, Panić je rekao: "Ako to tu piše, onda sam ja i rekao". I zato ja tvrdim da je ta izjava tačna i istinita.

A sada bih prešao na jednu ili dve druge stvari. U završnom podnesku Odbrane Mrkšića, u paragrafu 172, navodi se da je na osnovu naređenja komandanta Prve vojne oblasti, pukovnik Mrkšić dobio je zadatak da njegova Operativna grupa Jug evakuiše bolesne i ranjene iz vukovarske bolnice kao i medicinsko osoblje, u saradnji sa Operativnom grupom Sever". Ne postoji nikakvo pismeno naređenje Mrkšićevih nadređenih u vezi sa tom evakuacijom bolnice. Moglo bi se reći da može da se izvede logičan zaključak da je Mrkšić zaista dobio zadatak iz Prve vojne oblasti da evakuiše bolnicu. A to je bilo u vezi Sporazuma o evakuaciji koji je dogovoren na jednom višem nivou od strane vojne i političke hijerarhije. Mrkšić je rekao doktorki Bosanac da je on zadužen za evakuaciju, i jasno je da je onda za to ovlastio Šljivančanina. Šljivančanin je rekao Vujiću da je on zadužen za evakuaciju, a Mrkšić je ujutru 20. novembra izdao naređenje svojim jedinicama da započnu sa evakuacijom. To pojačava i činjenica da se radilo o jednoj operaciji visokog profila koja zahteva pažljivo planiranje i poznavanje situacije. Prema tome, od Mrkšića bi se očekivalo da nad odgovornim komandirima ostvaruje čvrstu kontrolu i nadgledanje. To piše u izveštaju Pringlea u paragrafima 34 i 68.

Prema tome, prilikom planiranja evakuacije trebalo je da Mrkšić uzme u obzir niz faktora, kao što su: detalji Sporazuma postignutog na visokom nivou, transport i pratnja, pravac puta i njegova bezbednost, bezbednost onih koji se evakuišu, komunikacija s neprijateljskim snagama, pratnja, rukovođenje i komandovanje, predaja i primopredaja, administrativna pitanja kao što su hrana, voda, zdravstvena nega, i poštovanje Ženevskih konvencija. (Geneva Conventions) Međutim, ako pogledamo pismeno naređenje, to je dokazni predmet 419, videćete da je to jedan vrlo kratak i dosta nejasan dokument. Mi tvrdimo, imajući u vidu izveštaj Pringlea, paragraf 70 dokaznog predmeta 419, koji ovde nemam pri ruci, da ako pretpostavimo da je sve to usmeno rečeno, da bi onda svi ti detalji koje sam spomenuo morali da budu zabeleženi i u ratnom dnevniku. On je takođe rekao da postoji unos u ratnom dnevniku o takvim aranžmanima za evakuaciju

Mitnice od 18. novembra, ali takav unos nepostoji u ratnom dnevniku za 20. novembar. Kao što sam već rekao, očekivalo bi se da u dnevniku postoje sve važne stvari. Prema tome, u zaključku mi tvrdimo sledeće: Mrkšić je znao za postojanje Sporazuma o evakuaciji, imao je informisanje sa svojim oficirima dan pre evakuacije kada je i raspodelio zaduženja. Tada je i Šljivančanina zadužio za celu operaciju evakuacije. Mrkšić je i dalje ostao odgovoran za uspešno izvršenje evakuacije, bez obzira na činjenicu što je ovlašćenja preneo Šljivančaninu. I konačno, mislim da ćemo završiti u 17.45 časova sa ovom drugom sesijom, dopustite mi da kažem još nešto o prethodnim saznanjima o zločinima koje su izvršili podređena lica gospodinu Mrkšiću. Mi tvrdimo da je on imao prethodna saznanja o zločinima koje su izvršili podređeni uključujući podređene jedinice Teritorijalne odbrane "Petrova gora" i "Leva Supoderica" u oktobru i novembru. O tome opširno govorimo u našem podnesku u paragrafima od 270 do 293. Međutim, ipak želim da spomenem još jedan incident koji se odnosi na ubistva na "Ovčari". Naime, u toku noći 19. novembra Mrkšić i Šljivančanin poslali su Vujića da nadgleda situacija u "Veleprometu". Vujić je otišao tamo. I mi kažemo da je on bio svedok nasilnog ponašanja pripadnika Teritorijalne odbrane. Morao je da se posluži silom i pretnjom da će pucati iz jednog borbenog vozila ako Teritorijalna odbrana ne dopusti da se zatvorenici evakušu. Te iste noći Vujić se vratio u Komandu Operativne grupe Jug i obratio se Mrkšiću na sledeći način, a Pretresno veće će se sigurno setiti njegovih reči: "Komandante, imate li vi bilo kakvu ideju o tome šta se tamo dešava? Ljude ubijaju. To je napad na integritet JNA, to je napad na vas kao komandanta, to je napad na sve nas. Tamo je jedan četnički vojvoda, kako ga nazivaju, koji je hteo da mi prereže vrat pred svim ustašama u onom autobusu. To je neverovatno". Naravno, to se osporava, a Pretresno veće će se setiti da je Kolesar u svedočenju rekao da je on bio sa Vujićem kada se on vratio, a to nije tačno. Kolesar je u stvari rekao da je on krenuo pre Vujića i da je otišao dole da jede. Prema tome, mi ponovo tvrdimo da se ovde opet radi o verodostojnosti i proceni Vujića kao svedoka. Ja tvrdim da Vujić nije čovek koji bi tako nešto rekao o svom kolegi oficiru, a da to nije na žalost istinito. Mogu li sada da pitam časni Sud kada želi da napravimo pauzu?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Idemo sada na pauzu od 20 minuta... u stvari od pola sata, izvinjavam se, jer moramo da redigujemo transkript. Tako da će pauza biti pola sata. Na žalost, spomenuto je jedno ime.

(pauza)

TUŽILAC MOORE: Želeo bih prvo da se zahvalim Pretresnom veću što nam je ostavilo ceo dan i nastojaćemo da danas završimo, iako mislim da mi je ostalo još otprilike sat i po, ali nastojaću da završim do 19.00 časova.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam na tome, gospodine Moore.

TUŽILAC MOORE: Jedina stvar koja je gora od toga da dugo govorite je da nešto morate dugo da slušate, pa ću ja ipak da pokušam da budem kratak.

Pokušaću da ukratko prođem kroz sve stvari.

Očigledno je da je Panićevo naređenje jedan od važnih aspekata ovog predmeta. Mi tvrdimo da je Mrkšić naredio Paniću da bude na sastanku, i da je rekao Paniću da se složi sa svime što oni odluče. Mi smatramo da je to očigledno naređenje od velikog značaja imajući u vidu posledice i imajući u vidu Mrkšićevo učešće kao pripadnika zajedničkog zločinačkog poduhvata. Isto tako, ako pogledate Vujićeve komentare, pitao sam o kojoj to Vladi oni govore, a Panić je rekao da je preneo Mrkšićevo naređenje lokalnoj Vladi: "Ja sam im rekao da mi je komandant rekao da će prihvatiti njihovu odluku". Isto tako, Mrkšićeve reči kada ga je Panić informisao da je preneo njegovo naređenje, to je u našem paragrafu 422 do 424, Mrkšić je onda rekao: "Neka bude onako kako oni odluče." To je na strani 14.322. Prema tome, to je očigledan dokaz o naređivanju po našem mišljenju, u vezi sa tim. Međutim, ako mi dozvolite da sada napravim kratku digresiju, u završnom podnesku Odbrane Mrkšića, u paragrafu 491, iznenađujuće je to što Odbrana tvrdi da je Mrkšić od Panića čuo o onom što se događalo na "Ovčari". Ako je to je tačno, to je pomalo iznenađujuće, mi smatramo, jer je Odbrana Mrkšića ranije tvrdila da on nije znao, a sada da je znao. Ali u svakom slučaju, ako uzmete Vojnovića, Vojnović je jedan važan svedok, on je rekao da je na sastanku razgovarao sa Mrkšićem i da mu je rekao: "Gospodine pukovniče, šta da radimo?" a da je Mrkšić na to ljutito odgovorio: "Zašto mi o tome govoriš, ja nemam vremena da se time bavim". Vojnović je onda izjavio: "Ja sam to shvatio kao naređenje da ne treba da budem tamo". Jasno je da Mrkšić nije Vojnoviću rekao: "Ja ti naređujem da se povučesh". Međutim, priroda tog odgovora, način na koji je to odgovoreno, ponašanje Mrkšića dok je to govorio jasno daje do znanja Mrkšićevu nameru da Vojnović naredi da se povuku zaštitne snage. To je bilo implicitno naređenje. Sam Vojnović kaže: "Ja sam to shvatio kao naređenje da ne treba da budem tamo".

I ako mi dozvolite još jednom da se vratim na situaciju sa Karanfilovim i Vezmarovićem. Vezmarović je rekao da mu je Karanfilov rekao da je održan sastanak i da on ne treba da bude tamo. Ja tvrdim da je važan deo ovog iskaza na 8.437 stranici transkripta. Tamo Vezmarović kaže: "Rekao mi je da treba da povučem moju jedinicu". Prema tome, to je prenošenje naređenja u isto ono vreme kada je Mrkšić dao naređenje Vojnoviću. To je očigledno jedan oficir koji je bio podređen ne samo Šljivančaninu, nego i Karanfilovu.

Panić kao i vojni ekspert Vuga su rekli da je naređenje za povlačenje, citiram: "Moralo biti odobreno od strane Mrkšića ili nekoga koga je on ovlastio".

Tužilaštvo tvrdi da je gotovo sigurno to bio Šljivančanin, koji je bio njegov neposredno nadređeni starešina. O drugim stvarima neću da govorim.

Alibi. Odbrana tvrdi da alibi ovde igra važnu ulogu. Mi tvrdimo da ne igra. Ne ako pogledate stvarnu situaciju u predmetu. Jer sasvim je jasno da ako poverujemo iskazu Vojnovića i Vukosavljevića, da je onda očigledno Mrkšić obavestjen pre nego što se vratio u Beograd, ako je uopšte išao u Beograd. A postoje isto tako značajne sumnje po našem mišljenju o tome da li je to uopšte istinit alibi. Isto tako, imate tu i druge elemente da je Mrkšić bio obavestjen. Imate

iskaz Vojnovića, zatim Šušića, to je svedok Odbrane koji je rekao da je Mrkšiću rekao šta se dešava, zatim Panić, isto svedok Odbrane je rekao da je Mrkšiću preneo šta se dešava, zatim Tomić putem Vujića, koji je rekao u stvari da je Tomić rekao Mrkšiću šta se dogodilo u dve odvojene situacije i da je Mrkšić stavio ruku na lice. Ja bih isto tako rekao da Pretresno veće ima pravo da iz toga izvuče zaključak, jer je očigledno došlo do prenosa informacije, a Odbrana nije rekla da se to ne podudara sa onim što stoji u izjavi. Da li će to biti uverljivo za Pretresno veće, o tome će odlučiti Pretresno veće. Međutim, po našem mišljenju, postoje dokazi o tome da je Tomić razgovarao sa Mrkšićem. Ako to stavimo na stranu, imate još i Vojnovića, Vukosavljevića i Vukašinovića. Vidim da se sudija Thelin pomalo mršti, pa ću još jednom da ponovim jednostavno ovo: Mrkšiću je Šušić rekao da su mu Vukašinović, Vojnović, i Vukosavljević rekli šta se dešavalo. Kada je reč o alibiju, sam Mrkšić u završnom podnesku svoje Odbrane prihvata da je on znao i da ga je Panić informisao o problemima. Mi tvrdimo da dokazi o alibiju nisu verodostojni, a pored toga, postoji i unos za 21. novembar u 18.15 časova - da su komandant Operativne grupe Jug i grupa oficira otišli na prijem kod saveznog sekretara u Beograd. To je u tabulator 12, dokazni predmet 401, i to se poklapa sa onim što je rekao Trifunović - da je Mrkšić bio prisutan u to vreme u Negoslavicima. Mi tvrdimo da je gospodin Mrkšić aktivno učestvovao u zajedničkom zločinačkom poduhvatu da se progone ti ljudi i da postoje značajni dokazi koji demonstriraju da je namera bila da se ti ljudi ubiju. Imam i druge teme koje bih želeo da spomenem, ali to su dakle naši argumenti u vezi da Šljivančaninom i Mrkšićem. Molim Pretresno veće da mi dozvoli mi još jednu stvar, a to je ovo. O Radiću će da govori moj uvaženi kolega. Ukoliko ostane nešto vremena, želeo bih nešto da kažem o jednoj stvari koja je u vezi sa svedokom P-001 i identifikaciji, ali neću tražiti da zasedamo duže od 19.00 časova.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam, gospodine Moore. Da vas pitam nešto gospodine Moore. Videli ste da se mrštimo, pa je bolje da razjasnimo to odmah. Tomić koga ste spomenuli, je li to onaj pokojni gospodin Tomić?

TUŽILAC MOORE: To je pokojni Tomić.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Da.

TUŽILAC MOORE: Vujić je rekao o tome šta mu je Tomić rekao, i to je...

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Ali mi nismo usvojili izjavu gospodina Tomića?

TUŽILAC MOORE: Pretresno veće nije usvojilo dokaz o Tomićevoj izjavi, ali po mom mišljenju nema ničega čime bi se obrazložilo to što se odbija da usvoji dokaz iz druge ruke, kako ga ja nazivam po sopstvenoj definiciji.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: U redu. Hvala vam puno.

TUŽILAC LUNNY: Hvala vama i dobar dan, časni Sude. Časni Sude, ja ću pokušati drastično da smanjim našu završnu reč vezano za Miroslava Radića. Ukoliko ja nešto ispustim ili ukoliko postoji nešto što nismo stigli da kažemo uzimajući u obzir ovo vremensko ograničenje, ja bih uputio časni Sud na završni podnesak Tužilaštva koji je jedan vrlo detaljan dokument u kome je izložen stav Tužilaštva kada je reč o krivici Miroslava Radića. Časni Sude, Tužilaštvo traži da se osudi kapetan Radić po članu 7.1 ili članu 7.3 Statuta (Statute). Stav je Tužilaštva da postoje verodostojni i brojni dokazi iz raznih nezavisnih izvora kao i izvora koji se međusobno potkrepljuju, što omogućava njegovu osudu. Postoji sasvim dovoljno dokaza za svih osam tačaka Optužnice. Časni Sude, vi ste već sigurno primetili da u završnim podnescima kako Tužilaštva tako i Odbrane, kada je reč o kapetanu Radiću, ovi završni podnesci su dosta slični, jer se bave istim stvarima, istim svedocima i istim dokaznim predmetima. Ja sada neću ponavljati, uzimajući u obzir da imamo vremensko ograničenje, niti ću da se bavim svakim pitanjem. Ograničiću se na jedan broj važnih pitanja. Ali postoje dve važne poente koje želim da istaknem na samom početku, jer su od ključne važnosti. Prvo su činjenice na osnovu kojih je Radić kriv po članu 7.1, a to se odnosi na njegovo učestvovanje u udruženom zločinačkom poduhvatu, i to što je on identifikovan kao učesnik u zajedničkom zločinačkom poduhvatu. I kao što znate časni Sude, Radić je popodne 18. novembra 1991. godine bio u vukovarskoj bolnici, i spomenuo je da su ovi ranjeni ljudi takoreći mrtvi, što mi sada tumačimo kao da je on znao ono što će se desiti, tako da je znao za postojanje udruženog zločinačkog poduhvata, i inicira njegovu krivicu u tom smislu. Pored toga, on je takođe učestvovao u udruženom zločinačkom poduhvatu kasnije 18. i 19. novembra, time što je učestvovao sa Bogdanom Kuzmićem u procesu trijaže zatvorenika tokom koje je zatvorenici prećeno i maltretirani su. Moj uvaženi kolega gospodin Moore je već o ovome govorio. Doktor Njavro nam je rekao da je svrha posete bila da se identifikuju ranjeni i civili koji će kasnije, 20. novembra biti odvedeni iz bolnice i završiti na "Ovčari". A to sve možete da nađete časni Sude na strani 1.525 transkripta. Radićevo učešće u udruženom zločinačkom poduhvatu se ne završava na tome. On se vratio ujutru 20. i tog jutra je pomoćno majoru Šljivančaninu u procesu trijaže zatvorenika koji su ukrcavani u autobuse. Kasnije je učestvovao u procesu trijaže i toga jutra u kasarni. Ušao je u jedan od autobusa, pročitao imena sa spiska, a onda su ti pojedinci bili vraćeni u bolnicu. Radić je dalje učestvovao u tom udruženom zločinačkom poduhvatu popodne 20. novembra tako što je tri osobe poslao na "Ovčaru" da provere informacije o tome da li teritorijalci pokušavaju da odvedu zatvorenike. Kasnije su ta trojica njega obavestila o tome. Kada je reč o tim radnjama iz kojih proizilazi odgovornost po članu 7.1, smatram da identifikacija Radića kao osobe koje je učestvovala je nešto što proističe od svedoka koji su davali kredibilne i pouzdane iskaze, a tako su i svedočili čime su časni Sude zadovoljili zahtev da se van svake razumne sumnje dokaže da je Radić zaista učestvovao u tim radnjama. U tom smislu časni Sude ja podržavam sve ono što je rekao moj uvaženi kolega gospodin Moore, a tiče se važnosti identifikacije i standarda koje treba primeniti.

Kada je reč o svedoku P-016 koji je identifikovao Radića kao osobu koja je bila u bolnici 18. novembra i rekao ono o mrtvim ljudima, tu Časni Sude nije reč samo o jednoj običnoj identifikaciji, već je P-016 njega prepoznao jer je tokom svojih profesionalnih zadataka prethodno odlazio u kasarnu dva ili tri puta pre toga. I onda, kada je došao u vukovarsku bolnicu 18. novembra, on je prepoznao kapetana Radića, a ne samo da ga je identifikovao. Ova identifikacija, ili radije ovo prepoznavanje časní Sude dalje potvrđuje i nezavisan iskaz doktora Njavra kada je reč o tome da je Radić bio prisutan 18. novembra. I sa tim u vezi bih se nadovezao i na ono što je rekao moj uvaženi kolega gospodin Moore u odnosu na tvrdnje Odbrane o Karanu i u tome otišao korak dalje. Tužilaštvo je prihvatilo časní Sude da prethodne izjave ovog optuženog nisu uvrštene u dokazni materijal i da ne mogu da se koriste kao dokazni predmeti protiv optuženog. Međutim, one su korišćene da bi se proverio kredibilitet i pouzdanost optuženog, i u tom smislu su kapetanu Radiću bila postavljena pitanja o njegovu dva prethodna svedočenja. Ali on je i potvrdio u tim izjavama da je bio u bolnici 18. novembra 1991. godine, pa mi molimo časní Sud da ne usvoji argument koji je Odbrana istakla u svom završnom podnesku, a koji se tiče njegovog objašnjenja tokom svedočenja da jednostavno nije bio prvi put pripremljen i da je napravio grešku o 18. novembru, a drugi put da je jednostavno ponovio tu grešku, da ne bi izjava bila u suprotnosti sa prethodnom. Časní Sude, molim vas da takođe imate na umu kada ocenjujete kredibilitet Miroslava Radića to što je on poricao da je bio u bolnici 18. novembra.

Sada bih prešao na identifikaciju koju je izvršio svedok P-030 koji je identifikovao kapetana Radića kao osobu koja je učestvovala u procesu trijaže ujutru 20. novembra, i kao osobu koja je pomagla majoru Šljivančaninu u toj operaciji. Tužilaštvo tvrdi časní Sude da se ovde radi o jednoj tačnoj identifikaciji na koju Pretresno veće može sasvim pouzdano da se osloni. Ono što potkrepljuje to, časní Sude jeste da ne smete da zaboravite da je Radića imenom oslovio Šljivančanin bar četiri do pet puta dok mu je izdavao naređenja o pretresu pritvorenika.. Ovo je potvrdio svedok P-30 koji je bio svega dva do tri metra udaljen. To je bilo u krugu bolnice toga jutra po dnevnoj svetlosti. Svedok P-030 nam je rekao da je Šljivančanin tog jutra izdavao naređenja i da je održao govor od nekih 15 minuta, što je P-030 omogućilo da ga dosta pouzdano identifikuje jer je imao dovoljno vremena.

I na kraju, što se tiče svedočenja kapetana Radića, on je svedočio o tome da nije postojala nijedna druga osoba u Gardijskoj motorizovanoj brigadi po imenu Radić, bar koliko je njemu bilo poznato, kao ni u Vukovaru. Zato časní Sude, treba da bude izvan svake razumne sumnje da je svedok P-030 sasvim ispravno svedočio kad je rekao da je kapetan Radić pomagao Šljivančaninu u procesu trijaže kao deo njegovog učešća u udruženom zločinačkom poduhvatu. Onda je svedok P-030 nešto kasnije video kapetana Radića u kasarni kako učestvuje u izdvajanju zatvorenika iz autobusa, a P-030 je tamo bio samo nešto kasnije. I Tužilaštvo smatra da je ova druga identifikacija, sada i prepoznavanje, jednako tačno pouzdano kao i prethodne identifikacije. Odbrana Miroslava Radića tvrdi da je samo Vukašinović bio prisutan oko autobusa i da je samo on izvodio ljude iz autobusa. Časní Sude, vi ćete se setiti iskaza Vukašinovića kada je rekao da je

tamo bilo tri autobusa. Kao što znamo sada, bilo je pet autobusa, a onda se tim autobusima pridružio i šesti autobus, i tek onda je počela nova trijaža. Dakle iskazi svedoka P-030 i Vukašinića jedan drugog ne isključuju, i na toj osnovi se može zaključiti da su i Radić i Vukašinić, možda obojica i učestvovali u toj ponovljenoj trijaži. Dalje, Odbrana Radića tvrdi da je Radić bio samo na kratko u bolnici tog jutra 20. novembra i da nije učestvovao u odabiru ili trijaži i da nije uopšte ulazio u zgradu. Međutim, Radić je svedočio o okolnostima koje su tamo postojale, njega su konkretno pitali koji oficiri iz Gardijske motorizovane brigade ili iz JNA su bili prisutni u bolnici u to vreme. I na strani 12.658 Radić je izjavio kako može da se seti samo Tešića i Pavkovića, nije uopšte spominjao Šljivančanina tamo, da je tamo sreo Šljivančanina, ili da je Radić imao bilo kakve kontakte sa Šljivančaninom. Ali časni Sude, činjenica je da je Radić ne samo bio u bolnici tog jutra 20. novembra već i da je imao kontakte sa Šljivančaninom, o čemu je svedoči svedok P-018, a to je neko ko je poznavao kapetana Radića, koji ga je prepoznao, i koji je i otišao sa njim u bolnicu tog jutra. Isto tako je važno imati na umu časni Sude da je P-018 rekao da je Radić bio ne samo u krugu bolnice već je ulazio i u zgradu bolnice, da se sreo sa Šljivančaninom i pripadnicima Teritorijalne odbrane koji su bili u zgradi pokušavajući da odrede koja lica su tamo bila ustaše. Časni Sude, ovo možete da vidite na strani 7.010 transkripta.

I da završim sa ovim delom izlaganja časni Sude, naš stav je da jednostavno uzimajući u obzir obim dokaza i to da se oni međusobno potvrđuju – pokazuje umešanost Radića u zajedničkom zločinačkom poduhvatu. Nemoguće je poverovati da Radić nije znao ništa o ovom zajedničkom zločinačkom poduhvatu i da nije u njemu učestvovao. Odbrana Radića tvrdi da je svaki svedok ili pogrešio ili lagao ili da je bio pod uticajem medija, a to ne stoji, uzimajući u obzir broj i uverljivost identifikacija o kojima se ovde radi.

Časni Sude, sada bih prešao na nameru kapetana Radića, na nameru da učestvuje u zajedničkom zločinačkom poduhvatu koja se može izvesti na osnovu njegovih radnji, znanja i onoga što je rekao. Prvi dokaz na koji se oslanja Tužilaštvo u ovom smislu časni Sude je onaj koji sam već spomenuo, a to je izjava svedoka P-016 u bolnici da je 18. novembra rekao kapetan Radić da su svi ti ranjenici zapravo mrtvi ljudi, a to je prilično čvrsta indikacija za postojanje zajedničkog zločinačkog poduhvata i namere koje je Radić imao u to vreme. To je samo jedan od niza dokaza, časni Sude, a ja ću sada govoriti uopšteno i zamoliću vas da pogledate završni podnesak Tužilaštva, prvi deo, odeljak L, gde se govori o prethodnim saznanjima optuženog i o tome da se moglo predvideti da će biti počinjeni ovi zločini. Isto tako vas molim da pogledate i član 2 odeljak B konačnog podneska, gde se konkretno govori o udruženom zločinačkom poduhvatu u paragrafu 37... 73... 3. Časni Sude, kapetan Radić je porekao da je bilo šta znao o planu. On je rekao, zapravo u završnom podnesku Odbrane, u paragrafu 414 se tvrdi da je kapetan Radić imao u okviru komandne strukture JNA najniži čin i da jednostavno ta informacija njemu nije bila dostupna. Časni Sude, vi morate da odacite ovakvu tvrdnju jer to prosto nije istina. Kao oficir JNA, kapetan Radić je imao iste obaveze kao i bilo koji drugi oficir - da bude upoznat sa tim šta se događa u zoni njegove odgovornosti. Časni Sude, to ćete

naći u tabulatoru 4 ovog registratora, dokazni predmet 394, a to su Pravila JNA o rukovođenju i komandovanju na strani 43 na engleskom, i na strani 33 na BHS-u. Da bih uštedeo na vremenu časni Sude, ja sada neću da citiram tačno šta stoji u dokumentima, imajući na umu vreme. Ali časni Sude, ova obaveza koju je imao kapetan Radić da bude upoznat sa svim što se događa u njegovoj zoni odgovornosti je postojala na svim nivoima komande i ovo možete da vidite u dokaznom predmetu Odbrane broj 803, pasus 23 - to su Pravila za pešadiju, čete, vodove, a to možete da vidite časni Sude u tabulatoru 2 u našem registratoru. Što se tiče Gardijske motorizovane brigade, veštak Pringle je na strani 11.037 rekao da je Gardijska brigada imala jedan uhodani i uvežbani sistem prosleđivanja informacija odozgo na dole i obrnuto po lancu komandovanja. A kada je reč o situaciji u Vukovaru, Pretresno veće je na osnovu izvedenih dokaza upoznato sa tim da je Radić bio informisan o situaciji u okviru njegove jedinice, da je on često išao na front i da je učestvovao u operacijama. Svedok P-018 je na strani 7.395 svedočio da je on putem lokalnih četnika bio stalno u kontaktu sa svima, zato što su ga oni stalno obavestavali o svemu. Časni Sude, ti ljudi opisani kao četnici od svedoka P-018 su se sastajali sa kapetanom Radićem na lokaciji u Novoj ulici broj 81, koju Tužilaštvo naziva štabom, a moj uvaženi kolega gospodin Borović osmatračkim mestom, u pasusu 73 do 74 konačnog podneska Tužilaštva. Ja sada neću više govoriti o ovome uzimajući u obzir koliko nam je malo ostalo vremena. Imajući na umu ove faktore časni Sude, kakve su obaveze postojale i kakva je bila situacija u Vukovaru novembra 1991. godine, naša je tvrdnja da je Radić bio upoznat sa tim šta se događa u okviru njegove zone odgovornosti u to vreme. Znajući to, kapetan Radić je takođe znao da je Teritorijalna odbrana bila dobro poznata po svom kriminalnom i nasilnom ponašanju, on je znao i da "Levu Supodericu" podržava Šešeljeva Srpska radikalna stranka, on je znao da su u toj jedinici njeni pripadnici bili naročito skloni nasilju. Radić je znao da je Šešelj posetio Novu ulicu broj 81 dana 13. novembra i Radić je bio prisutan kada su bile izrečene reči mog uvaženog kolege: "Nijedan ustaša ne sme živ da izađe iz Vukovara." Odbrana je u svom završnom podnesku tvrdila časni Sude da svedok P-002 nije svedočio o tome kako je kapetan Radić bio prisutan na tom sastanku. Mi tražimo od vas da odbacite ovu tvrdnju Odbrane i upućujemo vas na stranu 10.382 transkripta, gde taj svedok P-002 kaže da je Radić već bio u zgradi toga dana pre nego što je počeo sastanak. On zatim dalje opisuje kako su se oficiri čija navodi imena sastali sa Šešeljem u toj velikoj sobi za sastanke u Novoj ulici 81. I sasvim je jasno časni Sude ako pogledate taj iskaz u celini da svedok P-002 očigledno stavlja kapetana Radića u Novu ulicu 81 tog 13. novembra - na taj sastanak kada je i rečeno. Suprotne tvrdnje Radića treba zato odbaciti. Isto tako imamo časni Sude i potkrepljujući iskaz svedoka P-22 o tome da je kapetan Radić bio u Novoj ulici 81 tog 13. novembra. Kada je ova važna izjava data, jedna druga izjava je pokazivala nameru o ubistvu, o ubijanju i učešću u zajedničkom zločinačkom poduhvatu, jer znamo da je kapetan Radić bio svestan i da je svesno učestvovao u delima koja su ranije opisana. Pored toga časni Sude, kapetan Radić je takođe znao da je Teritorijalna odbrana tukla, ubijala hrvatske ratne zarobljenike u Novoj ulici, u kući preko puta broja 81. Isto tako, bio mu je poznat konkretan incident koji je opisao svedok P-022 kada je Teritorijalna odbrana

pretukla jednog hrvatskog ratnog zarobljenika pred kapetanom Radićem. Sam Radić je potvrdio reputaciju bezakonja koju je imala vukovarska Teritorijalna odbrana u intervjuu sa novinarom Kačarevićem, a to možete časni Sude da pronađete u tabulatoru 20, u dokaznom predmetu 353. Stav Odbrane u vezi sa tim intervjuom u kom kapetan Radić govori o dobrovoljcima i onima kojima je on komandovao kao avanturistima koji su došli da iskuse vrtlog rata, kao o pljačkašima. Časni Sude, taj stav Odbrane je sadržan u paragrafima od 444 do 447 završnog podneska Odbrane. Odbrana smatra da kapetan Radić nije bio pripremljen za taj intervju i da on nije bio snimljen, nego da je novinar kasnije preuveličao stvari kako bi postigao jači efekat u medijima. Ja tražim od vas časni Sude da tu tvrdnju odbacite. Ta tvrdnja nikada nije izneta pred svedoka Kačarevića kada je on svedočio. Isto tako, setićete se časni Sude da je moj uvaženi bivši kolega iz Tužilaštva gospodin Weiner uputio prigovor na to da kapetan Radić govori o tim stvarima na stranici 1.265 transkripta... izvinjavam se, 685. strani transkripta. Pošto ta tvrdnja nikada nije iznesena svedoku, ja tvrdim da je tvrdnja Odbrane oslabljena zbog toga. Svedok Kačarević nikada nije dobio priliku da kaže nešto o tome - da li je on nešto preuveličao ili nije i da li možda nije tačno zabeležio sam intervju. Molim časni Sud da to imate na umu kada budete procenjivali te dokaze. Opet časni Sude, kada je reč o nameri i saznanjima, mi smo već opisali učešće Radića u zajedničkom zločinačkom poduhvatu. On je bio u vukovarskoj bolnici 18., 19. i 20. novembra u vreme kada su zlostavljani pacijenti i druge osobe u bolnici. Isto tako, ista se stvar dogodila u kasarni gde su zatvorenike tukli kada su ih prebacivali iz jednog autobusa u drugi, i to u vreme kada je kapetan Radić bio tamo prisutan. Časni Sude, sa svim tim informacijama i reputaciji o ponašanju Teritorijalne odbrane, o situaciju u Vukovaru, o raspoloženju prema hrvatskim ratnim zarobljenicima i zatvorenicima, a pogotovo onima u bolnici, situacija je bila očigledna. Pretnje su bile očigledne i ishod je bio planiran što Tužilaštvo i tvrdi u svom završnom podnesku. Opasnost da će se ti zločini dogoditi bila je tako očigledna da je čak i štampa znala za to i preduzela neke korake da pokušaju da pokriju što je moguće veći deo Vukovara kako bi pokušali da spreče da se neki od takvih zločina dogode. Upućujem vas tu časni Sude na svedočenje Aernout Van Lyndena na strani od 3.118 do 3.119 transkripta.

Časni Sude, da rezimiram ovaj deo naših argumenata. Nije uverljivo da Radićeva odbrana tvrdi da je on bio tek kapetan na niskom položaju koji nije znao ništa od onoga što se dešavalo oko njega. Nije uverljivo reći da kapetan Radić nije znao za probleme sa Teritorijalnom odbranom koja je učestvovala u zajedničkom zločinačkom poduhvatu sa njim i drugima. Nije uverljivo reći da nije znao za sam zajednički zločinački poduhvat i za ulogu koju je on imao. Surotno tome časni Sude, vi ćete se uveriti van razumne sumnje da je Radić bio svestan situacije oko njega, bio je svestan reputacije Teritorijalne odbrane, bio je svestan zajedničkog zločinačkog poduhvata i svoje uloge u njemu.

A sada, ako mi dozvolite časni Sude da pređem na drugi aspekt zajedničkog zločinačkog poduhvata koji se spominje u paragrafu 10c Optužnice. Radi se o tome da je kapetan Radić sakrivao zločine. U vezi sa tim, mi tvrdimo časni Sude da je kapetan Radić znao šta se dešavalo u to vreme, da mu je posle toga rečeno

za ubistva, odmah posle ubistava, i da njegov propust da te zločine prijavi jeste prikrivanje zločina, za šta se i tereti u paragrafu 10c Optužnice.

Naravno časni Sude da ovde postoji veza sa odgovornošću po članu 7.3 u vezi sa propustom da se kazni o čemu ću govoriti kasnije časni Sude, ukoliko bude vremena. Kao što sam već ranije rekao u vezi sa Radićevim saznanjem, on je bio svestan toga šta se dešavalo 20. novembra, on je bio u bolnici i u kasarni, a poslao je i trojicu svojih ljudi da potvrde da se stvari na "Ovčari" odvijaju onako kao što je on očigledno znao da se odvijaju. Kada je reč o stvarnim saznanjima Radića o ubistvima, to nam dolazi iz dva izvora, časni Sude. Prvi je konkretno što mu je izvestan broj ljudi o tome javio i drugi - uopštene raširene glasine koje su počele da cirkulišu u Vukovaru odmah posle ubistava. To je nešto što je moj uvaženi kolega gospodin Moore već spomenuo u svojim argumentima. Stav Odbrane o tim saznanjima je dvostruke prirode časni Sude. Odbrana u svom završnom podnesku tvrdi da on nije bio prisutan u Novoj ulici 81 tog 20. novembra uveče kada su mu svedoci P-018 i P-022 rekli o ubistvima. Radić isto tako negira da je on išta znao o tome bez obzira na to što su svi drugi znali za ta ubistva, kao i da je za to saznao tek negde sredinom 1992. godine, nekih sedam meseci kasnije. Časni Sude, Tužilaštvo tvrdi da je alibi za večer 20. i jutro 21. novembra, alibi za tu dugotrajnu večeru nešto što treba odbaciti, časni Sude zato što je to nešto što je laž. Prvo časni Sude morate da se setite da alibi za to večer nikada nije jasno bio predložen svedocima Tužilaštva tokom samog suđenja. Zato ja tvrdim časni Sude da je taj alibi izmišljen u jednoj kasnijoj fazi. Svedoci Odbrane koji su došli da svedoče o toj navodnoj večeri nemaju nikakve pisane dokumente, a ipak se sećaju svih detalja oko toga kada je to tačno bilo, gde, ko je bio prisutan, kada je ko otišao, čak i ko je gde sedeo. Sami svedoci koji su govorili o tom alibiju rekli su i prihvatili da su oni o tome međusobno razgovarali pre svedočenja. Međutim, najvažnije u vezi sa tim lažnim alibijem sa večerom, najvažnije je što možemo videti istu fatalnu grešku koju su napravili oba svedoka, i Zirojević i Vučković o sastanku sa Tešićem dan posle večere. Pretresno veće zna iz iskaza Odbrane Mileta Mrkšića da se Tešić nije vratio u Vukovar iz Beograda sve do jutra 22. novembra 1991. godine, a otišao je dan ranije ujutru. To je potvrdio i Dušan Milošević na strani 12.086. To je pilot koji je prebacio Tešića nazad ujutru 22. novembra. I on je svoje pamćenje potkrepio uz pomoć svoje evidencije leta. Vučković je tvrdio da je on video i razgovarao sa Tešićem dan posle večere. On se toga seća jer Tešić nije hteo da pije budući da nije voleo alkohol. Na strani 13.239, Vučković nam kaže da je major Tešić mogao da vidi na njegovom licu da je prošle noći dosta pio, a on nije podnosio alkohol. To časni Sude pokazuje da taj alibi ne može da bude tačan. Ako se Tešić nije vratio u Vukovar sve do 22. onda nije mogao da vidi Vučkovića 21. i da vidi na njegovom licu da je on dosta pio noć pre toga, 20. novembra. Odbrana o tome govori u paragrafima 527 i 528 svog završnog podneska. Oni sada kažu da je datum Tešićevog povratka nevažan. Tužilaštvo tvrdi da to nije slučaj. Datum Tešićevog povratka je od suštinske važnosti da bi se pokazalo da je taj alibi lažan. U paragrafu 527 završnog podneska Odbrane, izgleda da se prebacuje i menja stav svedoka. Izgleda da oni kažu da je Tešić došao dan posle smotre trupa koja je trebalo da se održi 21. novembra ujutru, ali to očigledno nije istina i nije ono što je rekao tokom

svedočenja Vučković na strani 13.280, gde je jasno iz konteksta da se sa Tešićem sastao 21. novembra uveče. Mi časni Sude znamo da to ne može biti slučaj jer je Tešić tada bio u Beogradu 21. uveče gde je prisustvovao prijemu tog dana. I u vezi sa tim, časni Sude, ukratko još tvrdim da ako su kapetan Radić i dvojica ključnih svedoka njegove Odbrane bili spremni da lažu o jednom tako važnom elementu kao što je veče 20. novembra, i ako su bili spremni da lažu da su bili obavešteni o ubistvima još isto to veče – njima ne treba verovati ni u kom pogledu, bez obzira da li se radi o učešću u zajedničkom zločinačkom poduhvatu ili o subordinaciji Teritorijalne odbrane.

Nemam više mnogo vremena, tako da ću ostatak moje završne reči probati da rezimiram u sledećih pet minuta. časni Sude, Tužilaštvo je u vezi sa Miroslavom Radićem pokušalo da rezimira situaciju i njegovo učešće u zajedničkom zločinačkom poduhvatu po članu 7.1. Mi isto tako tvrdimo, u rezervnoj poziciji, ukoliko se časni Sud nije uverio da je on učestvovao, da je on u najmanju ruku pomagao i podržavao druge u činjenju zločina ubijanja, kao i što je učestvovao u zlostavljanju pacijenata u bolnici, u kasarni i kasnije na "Ovčari". Još sasvim kratko kada je reč o odgovornosti po članu 7.3. Tužilaštvo u vezi sa subordinacijom u svom završnom podnesku sasvim jasno navodi odgovornost Radića. Prvo, njegova tri vojnika bila su prisutna na "Ovčari" 20. novembra - dvojicu od njih Radić je lično poslao tamo, svedoka P-022 i Vidačeka, a jedan je već bio tamo, poručnik Hadžić, njegov zamenik koji je vršio njegove dužnosti u njegovom odsustvu. Prema tome, Radić je takođe kriv po članu 7.3 za zločine koje je počinila vukovarska Teritorijalna odbrana, "Leva Supoderica" i "Petrova gora", jedinice koje su njemu bile podčinjene. Časni Sude, vi znate kakvi su argumenti Tužilaštva iz našeg završnog podneska. Postoje iskazi očevidaca da je kapetan Radić imo i *de jure* i *de facto* kontrolu nad tim vojnicima, ljudima u "Petrovoj gori" i "Levoj Supoderici". Pored iskaza očevidaca o *de jure* i *de facto* kontroli imate i vojnu teoriju i praksu. Tužilaštvo je sa tim u vezi izvodilo dokaze kako bi potvrdilo da je JNA funkcionisala po sistemu jednostarešinstva, što i stoji u Zakonu SFRJ o opštenarodnoj odbrani, dokazni predmet 392 u paragrafu 112. Ta subordinacija časni Sude treba da bude na najnižem mogućem nivou što je potvrdio i svedok Theunens na strani 10.818 u svom svedočenju. Zirojević je takođe funkcionisao po sistemu jednostarešinstva. i on je to potvrdio u svom iskazu. Čak i u paragrafu 122 Vuginog izveštaja, a to je ekspert majora Šljivančanina, se tvrdi da je Radić komandovao svim svojim jedinicama na liniji pravca napada. U vezi s tim skrećem vašu pažnju na paragraf 122 dokaznog predmeta 798 u tabulatoru 21. I još u vezi sa jednostarešinstvom, dozvolite mi časni Sude da vas podsetim na iskaz Pringlea koji je rekao da u urbanom ratovanju, u jednom posebno teškom obliku ratovanja postoji potreba za čvrstom komandom i rukovođenjem kako bi se izbegle nezgode, što potvrđuje i svedok Zirojević na strani 13.167. Nadalje časni Sude, za razliku od onoga što je iznela Odbrana, ni Tešić, ni Mrkšić nisu bili u situaciji da imaju direktnu *de facto* efektivnu kontrolu nad ljudima na liniji fronta, da kontrolišu njihovo ponašanje. Da kontrolišu ono što oni rade i izdaju naređenja. Prema tome subordinacija na najnižim nivoima bila je potrebna u Vukovaru kako bi JNA mogla efikasno da deluje. To je išlo od Mrkšića, preko Tešića, do Radića i završavalo se u

Teritorijalnoj odbrani Vukovara. To je bilo funkcionisanje jedinstvenog komandnog lanca koje Mrkšiću i Radiću pripisuje odgovornost po članu 7.3. Kada je reč o *de facto* kontroli, efektivnoj kontroli Radića, upućujem časni Sud vrlo kratko na dva citata: P-022 na 4.984, koji je govorio o "Levoj Supoderici" i prvo rekao: "Svi u toj jedinici poštovali su kapetana Radića, slušali su ga i sledili njegova naređenja", a to je isto ponovio i za jedinicu "Petrova gora". Nakon toga P-024, na strani 4.172 kaže: "JNA je preko Kamenog komandovala dobrovoljačkim jedinicama tokom rata. Tokom borbi je uloga Kamenog kao komandanta bila nikakva. On je bio sasvim irelevantan, na kraju je bio običan vojnik kao i ja. Mi smo svi slušali naređenja kapetana Radića". Setićete se časni Sude sigurno stava Odbrane tokom suđenja, a i u završnom podnesku - da nije bilo nikakvog potčinjavanja Radiću Teritorijalne odbrane, nego da je to bila saradnja i koordinacija među njima. Ja od časnog Suda tražim da tu tvrdnju odbaci, jer je to netačno i neistinito, jer to nije bio način na koji je JNA rukovođila operacijama. Ta je tvrdnja u direktnoj suprotnosti sa Pravilima službe JNA koja su tada u to vreme važila u Vukovaru. Tvrdnja Odbrane u vezi sa usmenim naređenjem Tešića negde od 10. do 12. novembra takođe nije istinita jer je takođe u suprotnosti sa propisima JNA gde se kaže da treba zabeležiti sva važna naređenja te vrste o rukovođenju i komandovanju. Ne postoji nikakav pisani zapis o tome da je takvo usmeno naređenje ikada dato, čak ni u dokaznim predmetima 401 i 807, a to su ratni dnevници Gardijske motorizovane brigade i Prvog motorizovanog bataljona. Tražim od časnog Suda da odbaci tu neistinitu tvrdnju Odbrane u vezi sa... preciznije, Radićevi poziciju kao neistinitu kada je reč o odvajanju jedinica "Petrove gore" i "Leve Supoderice" 10. ili oko 10. novembra. Kada je reč o odgovornosti po članu 7.3 i propustu Radića da spreči, jednostavno časni Sud upućujem na paragrafe 487 do 492 našeg završnog podneska. U vezi sa prethodnim saznanjima i o tome da kapetan Radić nije preduzeo nužne i potrebne korake, to je detaljno izneto u našim paragrafima 503 do 507 završnog podneska Tužilaštva. Isto tako časni Sude, kada je reč o njegovom propustu da kazni potčinjene, upućujem vaš časni Sude na naše paragrafe 508 do 510 završnog podneska Tužilaštva, u kome se navode detalji o dokazima na koje se Tužilaštvo oslanja kad je reč o propustu da kazni ijednog potčinjenog posle zločina, za koji je on saznao uveče 20. novembra 1991. godine. Tome bih dodao još nešto, časni Sude, a to je tvrdnja u vezi njegova tri redovna vojnika: P-022, Vidačeka i Hadžića. Njemu je rečeno da su oni učestvovali u premlaćivanjima, i da je P-022 ubio tri čoveka. Odgovornost kapetana Radića po 7.3 - koja proističe iz propusta da kazni tu trojicu ljudi - ni na koji način ne može biti izmenjena stavom Odbrane koja se odnosi na izdvajanje Teritorijalne odbrane 10. ili oko 10. pa do 12. novembra 1991. godine.

Već je prošlo 19.00 časova časni Sude, pa ću još samo reći da vi morate da budete uvereni van svake razumne sumnje u krivicu Miroslava Radića i da sa tim u vezi morate da ga proglasite krivim po članu 7.1 zbog njegovog učešća u zajedničkom zločinačkom poduhvatu ili alternativno, zbog pomaganja i podržavanja drugih koji su učestvovali u njemu. Ili ponovo alternativno, časni Sude, morate da ga proglasite krivim po članu 7.3 zbog zločina njegovih potčinjenih za koje je on znao ili je imao razloga da zna, a nije preduzeo nikakve korake da spreči da se

dogodi. I drugo, kada je 20. novembra uveče i 21. novembra ujutru upoznat sa tim šta se dogodilo od strane svedoka P-022, ništa nije učinio unutar relevantnog perioda Optužnice da kazni počinioc tih zločina. Isto tako časni Sude trebalo bi da imate na umu lažni alibi Radića sa... takođe časni Sude i to da je porekao saznanje u vezi sa zajedničkim zločinačkim poduhvatom, reputaciju Teritorijalne odbrane i posetu Šešelja. Odbrana tvrdi da kapetan Radić nije ništa znao, da je šest... osam nedelja u Vukovaru imao povez na očima dok se borio i da su mu promakle sve informacije koje smo čuli od tolikih drugih svedoka o tome da su bili svesni problema i zločina koji su učinjeni, kao i reputacije Teritorijalne odbrane.

Suprotno od toga časni Sude, ja tražim od Pretresnog veća da prihvati svedočenja koja su izneta ovde od strane svedoka Tužilaštva kao verodostojne i pouzdane, čime bi časni Sud mogao da proglasi kapetana Radića krivim izvan svake razumne sumnje. Ja sam završio sada sa izlaganjem, osim ukoliko ne postoji potreba da nešto razjasnim?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam puno gospodine Lunny.

TUŽILAC LUNNY: Hvala vama, časni Sude.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Bojim se gospodine Moore da nam je vreme isteklo, tako da sada moramo da završimo sa radom za danas. Nastavićemo sutra ujutru u 14.15 časova. Gospodine Vasiću?

ADVOKAT VASIĆ: Časni Sude, ja se izvinjavam što ću vam oduzeti možda nekoliko sekundi, ali ako je ovo kraj uvodne... to jest završne reči mojih uvaženih kolega iz Tužilaštva, mislim da su nam ostali dužni ono što su napisali u svom *final brief-u*, a to je ono što bi zvali *sentencing submissions*, to jest njihov predlog o kaznama za optužene. Ne znam da li to ćemo večeras ili... Bilo bi bolje možda večeras nego sutra ujutru da znamo kakva je pozicija Tužilaštva.

TUŽILAC MOORE: Mogu li vrlo kratko da se osvrnem na ovo? Ne tiče se visine kazne, već sam hteo da predložim da to možda možemo da uradimo na samom kraju u petak. To je bila moja namera

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: To sam i ja htela da predložim, da to bude urađeno po završetku izlaganja gospodina Lukića. Da li Odbrana ima nešto protiv toga? Ili da li biste želeli da gospodin Moore to uradi sada?

ADVOKAT VASIĆ: Časni Sude, možda bi i tehnički bilo bolje da se to sada uradi, jer bi Odbrana imala mogućnost da se o tom pitanju odmah na to osvrne u svojoj takođe završnoj reči. To bi nam skratilo proceduru i moglo bismo da inkorporiramo naše stavove u ta dva sata koja imamo za iznošenje naših završnih argumenata. Mislim, i da bi naši klijenti znali... voleli da to večeras čuju kako bi i oni mogli da se pripreme za njihov završni govor. Ako to nije problem?

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Plašim se da to na žalost jeste problem jer nam trake ističu, a i optuženi moraju da se vrate u pritvorsku jedinicu. (Detention Unit). A sada se obraćam vama gospodine Moore: Koliko vam je vremena potrebno za izlaganje po ovom pitanju?

TUŽILAC MOORE: Rekao bih ne previše. Ukoliko se vi slažete časni Sude, ja ću sada porazgovarati sa mojim uvaženim kolegama. Mogu i sutra ujutru da porazgovaram sa njima, jer počinjemo sa radom u 14.15 časova. Što se mene tiče, ne verujem da će izlaganje po pitanju kazni oduzeti mnogo vremena.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Da li imate neku procenu, pošto nam je zaista potrebno da imamo isplanirano vreme?

TUŽILAC MOORE: Pa, kada je vreme u pitanju, rekao bih ne više od 15 minuta, kada je reč o Tužilaštvu.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: U redu, onda ćemo da počnemo sa tim sutra u 14.15 časova, tako da u 14.30 časova Odbrana može da počne. Da li se slažete?

TUŽILAC MOORE: Da, svakako.

SUTKINJA VAN DEN WYNGAERT: Hvala vam. Dakle, završavamo sa radom za danas.

